

Economisch-Statistische Berichten

De ontwikkeling van het sparen

★

M. Fraenkel

Enige consequenties van het afschaffen
en het wederinvoeren van de omzet-
belasting op textielgoederen

★

A. J. van der Toorn

De Europese spoorwegen en het
transeuropese aardoliepijpleidingproject

★

Dr. C. Verburgh

De gevolgen voor de Zuidafrikaanse
havens van een algehele sluiting
van het Suezkanaal

★

Drs. F. J. A. M. Mallens

De nieuwe Franse staatslening

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

41e JAARGANG

No. 2052

WOENSDAG 17 OKTOBER 1956

Spuijstraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Giro's naar alle banken en
giro-instellingen

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

EXPORT

De eerstvolgende editie van het afwis-
selend in de Engelse, Franse en Spaanse
taal gestelde maandblad

„Netherlands Trade Bulletin”

verschijnt eind oktober en biedt uitstekende kansen handelsrelaties aan te knopen in Franstalige gebieden — Advertentie-opdrachten dienen uiterlijk 22 oktober in ons bezit te zijn. Proefnummer en nadere inlichtingen op aanvraag.

Adm. „Netherlands Trade Bulletin”
Postbus 42, Schiedam.
Tel. 01800 - 69300/toestel 1.

PROVINCIE NOORDHOLLAND

Uitgifte van

f 5.000.000,- 4 $\frac{1}{4}$ pCt. obligatiën,

in stukken van nom. f 1.000,- aan toonder.

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op bovengenoemde uitgifte zal zijn opengesteld bij hunne kantoren te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Haarlem voor zover aldaar gevestigd op

Dinsdag 23 October 1956

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 16 October 1956. Prospectussen en inschrijvingsbiljetten zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

Hope & Co. De Twentsche Bank N.V.
Ned. Handel-Maatschappij, N.V. Lippmann, Rosenthal & Co.
Amsterdamsche Bank N.V. Rotterdamsche Bank N.V.

Amsterdam, 16 October 1956

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

Amsterdam* 's-Gravenhage
Delft - Schiedam - Vlaardingen
Abblasterdam

Financiering van invoer,
uitvoer en transitio

Alle assurantien

Beleggingen en
vermogensbeheer

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut
Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, 6, Place Royale, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijkdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.
Speciale nummers f. 2.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

De ontwikkeling van het sparen

In de maand september is het spaarverschil bij de algemene spaarbanken voor het eerst sedert april 1952 negatief geweest. De voorlopige cijfers van de Rijkspostspaarbank geven nog een inlegoverschot van f. 5,6 mln. te zien, doch dit cijfer is ook belangrijk lager dan in de voorafgaande maand. Dit doet de vraag rijzen, of wij aan het begin staan van een periode van ontsparing. Thans zijn de gegevens betreffende inleg- en terugbetaling van 231 spaarbanken bekend, die tezamen 92 pCt. van het inleggerstegoed van alle algemene spaarbanken vertegenwoordigen. Aannemende dat de ontwikkeling bij de overige spaarbanken proportioneel is geweest, kan het bedrag der inleg en der terugbetaling over de afgelopen maand gesteld worden op resp. f. 74,1 en f. 77,8 mln.

De procentuele stijging van het inlegsaldo was reeds gedurende bijna het gehele jaar 1955 kleiner dan in de overeenkomstige maand van het jaar tevoren, zulks ondanks het feit, dat het inlegsaldo in absolute zin in 1955 groter was dan in 1954. In de tot dusver verstreken maanden van 1956 valt eenzelfde tendentie te bespeuren. Met uitzondering van de maand januari was het inlegsaldo elke maand kleiner dan in dezelfde maand van 1955. De vaart was er dus al geruime tijd uit en onder dergelijke omstandigheden behoeft er niet zo heel veel te gebeuren om de balans van inleg en terugbetaling in een negatief spaarverschil te doen omslaan.

Alvorens de meer incidentele factoren de revue te laten passeren, dient eerst aandacht te worden geschonken aan het seizoenseffect. In de tabel zijn de gemiddelden van de jaren 1948, 1949 en 1952 t/m 1955 als indicator van de seizoensbeweging gesteld tegenover de tot dusver bekende maancijfers voor het lopende jaar. Bij de berekening van het seizoenpatroon zijn de jaren 1950 en 1951 buiten beschouwing gelaten, omdat de spaarcijfers in deze jaren sterk beïnvloed zijn door de Korea-crisis. Van maand tot maand hebben inleg en terugbetaling

zich tot dusver dit jaar overeenkomstig het seizoenpatroon ontwikkeld. Dat het inlegsaldo in de maand september belangrijk lager zou zijn dan in augustus was geheel in overeenstemming met de verwachtingen. Evenzeer is het echter duidelijk dat de feitelijke daling van het spaarverschil beduidend groter is geweest dan het seizoenseffect deed verwachten.

Uit de tot dusver door het Centraal Bureau voor de Statistiek gepubliceerde cijfers betreffende de kosten van levensonderhoud, de omzetten in de detailhandel en de consumptieve uitgaven kan nog geen bijzondere stimulans voor het terugvragen van spaargelden worden afgeleid. Wel lijkt het waarschijnlijk, dat het publiek anticipeert op verwachte prijsstijgingen. In eerste instantie kan

in dit verband gedacht worden aan de onzekere internationale situatie. Voorts zijn het vooral de invoering van de ouderdomsverzekering en de verwachte huurverhoging, die bij velen het vertrouwen in de mogelijkheden van handhaving van de waardevastheid van het geld doen afnemen. Bovendien moet vanaf 1 januari a.s. weer omzetbelasting voor textiel en suiker worden betaald en bestaat er een kans op afschaffing van de subsidies op levensmiddelen die worden gefinancierd uit het Landbouw-Egalisatiefonds.

Amersfoort.

De maatregelen, die onlangs genomen zijn met betrekking tot het kopen op afbetaling, hebben nog niet geleid tot een noemenswaardige vermindering van de omzetten in de detailhandel, met name van duurzame consumptiegoederen. Het is denkbaar, dat voor deze aankopen thans een relatief sterker beroep op spaartegoeden wordt gedaan. Ten slotte moet wellicht als belangrijke factor ter verklaring van het terugbetalingssaldo de uitgifte van 4½ pCt. obligaties en 2½ pCt. premie-obligaties worden gezien. Een indicatie in deze richting zou kunnen zijn dat niet het bedrag der inleggingen belangrijk is teruggelopen, doch dat vooral de terugbetalingen een sterke stijging te zien hebben gegeven.

Drs. H. TE VELDE.

Spaarbeweging bij de algemene spaarbanken

	inleg		terugbetaling		saldo	
	seizoen-beweging	1956	seizoen-beweging	1956	seizoen-beweging	1956
	(× f. 1 mln.)					
jan.	60,1	102,2	43,6	71,1	16,4	31,1
febr.	52,1	84,3	37,0	54,3	15,1	30,0
mrt.	49,0	78,3	42,3	68,3	6,7	10,0
april	44,4	75,8	42,5	70,0	1,9	5,8
mei	54,6	102,7	45,0	79,6	9,6	23,1
juni	50,6	85,8	44,4	73,0	6,2	12,8
juli	53,6	92,1	46,7	80,0	6,9	12,1
aug.	52,9	90,3	40,5	71,3	12,4	19,0
sept.	48,8	74,1	42,4	77,8	6,4	-3,7
okt.	50,9		45,1		5,8	
nov.	53,3		43,5		9,8	
dec.	50,7		47,1		3,6	

INHOUD

De ontwikkeling van het sparen, door Drs. H. te Velde	Blz. 903	De nieuwe Franse staatslening, door Drs. F. J. A. M. Mallens	Blz. 910
Enige consequenties van het afschaffen en het weder invperen van omzetbelasting op textielgoederen, door M. Fraenkel	905	Aantekeningen:	
De Europese spoorwegen en het transeuropese aardoliepijpleidingproject, door A. J. van der Toorn	907	Betalingsbalans en deviezenpositie van Nederland	913
De gevolgen voor de Zuidafrikaanse havens van een algehele sluiting van het Suezkanaal, door Dr. C. Verburgh	909	Het Verenigd Koninkrijk en de gemeenschappelijke Europese markt, door F. I. H. Vos, B. Sc. (econ.), A.A.C.C.A.	915
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet ...	916

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars;

J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

M. FRAENKEL, Enige consequenties van het afschaffen en het weder invoeren van omzetbelasting op textielgoederen.

Door het afschaffen van de omzetbelasting met de volle 10 pCt. is de gezinsconsumptie in 1956 t.o.v. die in 1955 niet met 6 pCt. extra toegenomen, maar met 4,5 pCt. Een en ander als gevolg van het feit dat de kleinhandelsprijs van textielgoederen minder is gedaald dan de afschaffing van de omzetbelasting zou hebben doen vermoeden. Genoemde extra stijging en de toenemende spanning op de arbeidsmarkt hebben de invoerstromen van textielgoederen aanzienlijk doen zwellen. De fiscus heeft bij benadering in 1956 rond f. 190 mln. aan omzetbelasting op textielgoederen gederfd. Een heffing van 4 pCt. omzetbelasting per 1 januari 1957 zou, ceteris paribus, aanleiding geven tot een daling van de totale gezinsconsumptie van textielgoederen met 3 pCt., m.a.w.: het volume van de textielconsumptie zou in dit geval 3 pCt. minder bedragen dan indien de omzetbelasting zou zijn gehandhaafd. Genoemde daling behoeft de hoge werkgelegenheid niet aan te tasten; indien — zoals waarschijnlijk is — de invoer met f. 50 mln. afneemt. Bovendien is de concurrentiekracht van de Nederlandse textiel- en confectienijverheid van dien aard dat de export eventueel als uitlaatklep kan dienen. Bij weder invoering van de omzetbelasting op textiel zou de fiscus in 1957 rond f. 75 mln. aan omzetbelasting toucheren.

A. J. VAN DER TOORN, De Europese spoorwegen en het transeuropese aardoliepijpleidingproject.

Met betrekking tot het momenteel in studie zijnde transeuropese aardoliepijpleidingproject — welk project volgens schr. in vele opzichten van een even grote importantie kan worden als de E.G.K.S. — wordt in dit artikel betoogd, dat het ten zeerste aanbeveling verdient een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheid en consequenties van aanleg van aardoliepijpleidingen langs de bestaande spoorbanen. Aanleg van pijpleidingen aan de voet van de spoorbanen heeft nl. volgens schr. vele voordelen boven de twee andere mogelijkheden, t.w. het rechte-lijn tracé (dwars door landerijen, bossen, bergen en bewoonde centra) en aanleg langs de grote autowegen. Schr. geeft voorts een opsomming van de belangrijkste aspecten, die bij verdere uitwerking van de in dit artikel gelanceerde idee bestudeerd dienen te worden, en besluit met de opmerking, dat het op de weg van de Minister van Verkeer en Waterstaat ligt de belanghebbenden — de spoorwegen enerzijds en de aardoliemaatschappijen anderzijds — tot elkaar te brengen.

Dr. C. VERBURGH, De gevolgen voor de Zuidafrikaanse havens van een algehele sluiting van het Suezkanaal.

In dit artikel worden de volgende punten behandeld: 1. het aantal additionele schepen dat als gevolg van een sluiting van het Suezkanaal van de Kaap-route gebruik zou maken; 2. de omvang en verscheidenheid van havendiensten die door deze „Suez-schepen” van de Zuidafrikaanse havens gevraagd zouden worden; 3. de mate waarin de havens van Zuid-Afrika aan deze abnormale vraag zouden kunnen voldoen. Ter vermindering van de grote onregelmatigheid waarmee de schepen in de Zuidafrikaanse havens aankomen is een commissie ingesteld die, zo nodig, de schepen over de havens zal verdelen. Schr. concludeert dat, wanneer de gehele Suez-vaart naar

de Kaap-route verlegd zou worden, ernstige vertragingen in de havens verwacht kunnen worden omdat de capaciteit der havens is afgesteld op de normale aan- en afvoerbehoeften van het achterland. Een intensief en doelmatig gebruik van de beschikbare installaties zou echter de moeilijkheden aanzienlijk kunnen verminderen.

Drs. F. J. A. M. MALLENS, De nieuwe Franse staatslening.

Alvorens in te gaan op de voorwaarden van deze nieuwe staatslening wordt eerst een schets gegeven van de economische ontwikkeling in Frankrijk welke geleid heeft tot deze emissie. Het bedrag dezer lening is fr. 150 mrd., de looptijd 15 jaar en de rente 5 pCt. Het bijzondere van deze lening is dat zij minimaal a pari wordt afgelost, doch door koppeling van de aflossing aan een index kan deze naar boven fluctueren. Deze index is vastgesteld als het rekenkundig gemiddelde, met als basis het jaar 1955, van de door het Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques gepubliceerde indices van beurswaarden, nl. de index van 295 aandelen en de index van 62 obligaties. Vervolgens worden de voorwaarden van deze emissie vergeleken met die van enkele onlangs uitgegeven leningen.

— SOMMAIRE —

M. FRAENKEL, Quelques conséquences de l'abolition et de la remise en vigueur de la taxe sur le chiffre d'affaires sur les textiles.

Dans cet article il est examiné quel est le rapport entre l'abolition de la taxe sur le chiffre d'affaires au premier janvier 1955 et le développement de la consommation après cette date. A l'aide des données connues à ce sujet il est estimé qu'à la suite de la remise en vigueur de la taxe sur le chiffre d'affaires de 4% au premier janvier 1957, ceteris paribus, le volume de la consommation de textiles diminuera de 3%.

A. J. VAN DER TOORN, Les Chemins de Fer européens et le projet de construction d'un pipe-line transeuropéen pour le pétrole.

En rapport avec le projet actuellement à l'étude concernant la construction d'un pipe-line transeuropéen pour le pétrole, il est démontré dans cet article qu'il est au plus haut degré recommandable de faire une enquête sur la possibilité et les conséquences de la construction de pipe-lines pour le pétrole le long des voies ferrées.

Dr. C. VERBURGH, Les conséquences pour les ports sud-africains d'une fermeture générale du canal de Suez.

L'auteur traite les questions suivantes: combien de navires supplémentaires devraient passer par le Cap; quels sont les services portuaires que ceux-ci exigent dans des ports sud-africains et où en est la capacité de ces ports.

Drs. F. J. A. M. MALLENS, Le nouvel emprunt, d'Etat en France.

Après un bref exposé du développement économique en France ayant conduit à cette émission, l'auteur traite les conditions de cet emprunt et les compare avec celles de quelques emprunts émis récemment.

Enige consequenties van het afschaffen en het weder invoeren van omzetbelasting op textielgoederen

Inleiding.

Niet alvorens vrij belangrijke consequenties in de textielwereld te hebben gehad, verdween de gehele omzetbelasting op textielprodukten per 1 september 1955. Uitdrukkelijk was hierbij bepaald dat een deel dezer belasting, namelijk 4 pCt., met ingang van 1 januari 1957 weer van kracht zou worden.

Het lijkt interessant om enige der belangrijkste consequenties na het afschaffen en het eventueel ten dele weder instellen der omzetbelasting aan een nader onderzoek te onderwerpen. Met name zij genoemd de invloed op het textielverbruik en op de inkomsten van het Rijk uit de omzetbelasting. Hierbij is dus afgezien van andere (stellig belangrijke) consequenties op korte termijn als bijv. die welke ontstaan doordat het publiek geneigd zal zijn zoveel mogelijk textiel te kopen vóór de wederinvoering van de omzetbelasting, gevolgd door een terugslag van deze aankopen nadien. Tijdelijk zullen deze gevolgen ongetwijfeld van invloed zijn, doch zij zijn moeilijk te ramen. Om deze reden is de voorkeur eraan gegeven alleen de meer blijvende effecten te belichten, temeer daar de tijdelijke gevolgen over een enigszins langere periode beschouwd aan betekenis inboeten.

Onderstaande tabel geeft een indicatie met betrekking tot de invloed op het textielverbruik.

TABEL 1.

Indexcijfers van de consumptieve bestedingen der Nederlandse bevolking (per hoofd)

	Alle goederen en diensten		Duurzame consumptie-goederen		Textielgoederen	
	Hoeveelheid	Prijs	Hoeveelheid	Prijs	Hoeveelheid	Prijs
	1951 = 100					
1952.....	99	100	95	92	99	83
1953.....	103	99	101	89	106	82
1954.....	108	103	109	91	115	85
1955.....	114	104	120	90	128	85
1956 a).....	121	105	140	86	154	80

a) Berekend op basis van een vergelijking van het eerste halfjaar van 1956 met de overeenkomstige periode in 1955.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

De gevolgen in 1956 van het afschaffen der omzetbelasting.

a. Extra toeneming van de gezinsconsumptie.

Het afschaffen van de omzetbelasting (10 pCt.) heeft uiteraard tot een extra toeneming van de reeds aanzienlijk stijgende consumptie van textielgoederen aanleiding gegeven. De extra toeneming kan worden berekend met behulp van de voor een reeks van vroegere jaren gevonden relaties tussen het verbruik van textielgoederen door gezinnen enerzijds en anderzijds de bevolkingstoename, de ontwikkeling van het totale bedrag dat (per hoofd) voor consumptie beschikbaar is en het relatieve prijsverloop (ten opzichte van de kosten van levensonderhoud) van het textielverbruik door gezinnen met 1,16 pCt. (relatieve) prijsstijging (ten opzichte van de kosten van levensonderhoud) van 1 pCt. gepaard pleegt te gaan met een verbruiksdaling van 0,75 pCt., terwijl een stijging van de (reële) totale consumptie (van alle goederen en diensten) met 1 pCt. aanleiding pleegt te geven tot een toeneming van het textielverbruik door gezinnen met 1,16 pCt.

Een onderzoek naar het prijsverloop van de textielconsumptie door gezinnen toont aan dat bij de huidige regeling van de omzetbelasting de textielprijs in 1956 waarschijnlijk gemiddeld 6 pCt. lager zal liggen dan in 1955,

terwijl er vermoedelijk van een prijsverschil geen sprake zou zijn geweest indien de omzetbelasting zou zijn gehandhaafd.

TABEL 2.

Het prijsverloop van de textielconsumptie door gezinnen

	1955	1956
	(1951 = 100)	
1e kwartaal.....	88	80
2e kwartaal.....	86	79
juli.....	86	—
augustus.....	86	—
september.....	82	—
4e kwartaal.....	81	—
jaargemiddelde.....	85	80 a)

a) Eigen raming.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Volgens deze cijfers is de kleinhandelsprijs van textielgoederen zowel in 1955 als in 1956 minder gedaald dan de afschaffing van de omzetbelasting zou hebben doen vermoeden. Immers, een daling van de omzetbelasting met 10 pCt. zou — ceteris paribus — de kleinhandelsprijs-index vanaf september 1955 met 10 pCt. tot 77 hebben doen dalen. Het jaargemiddelde in 1955 en 1956 zou in dit geval resp. 83 à 84 en rond 77 hebben bedragen, waardoor de prijs in 1956 8 pCt. lager zou hebben gelegen dan gemiddeld in 1955.

Op grond van de relatie tussen verbruik en prijs kan nu worden berekend dat het gezinsverbruik van textielprodukten in 1956 niet met $(0,75 \times 8 \text{ pCt.}) = 6 \text{ pCt.}$ extra is toegenomen zoals het geval zou zijn geweest indien de detailhandelsprijzen van 1955 op 1956 met gemiddeld 8 pCt. waren gedaald. Nu deze daling gemiddeld slechts 6 pCt. zal bedragen, mag aangenomen worden dat de extra toeneming van het textielverbruik door gezinnen slechts $(0,75 \times 6 \text{ pCt.}) = 4 \text{ à } 5 \text{ pCt.}$ zal belopen.

TABEL 3.

De vermoedelijke ontwikkeling van de prijs en het verbruik in 1956 zonder en met afschaffing van de omzetbelasting

	a	b	c
	procentuele verandering t.o.v. 1955		
kleinhandelsprijs textielgoederen.....	0	-8	-6
extra stijging van de gezinsconsumptie.....	0	+6	+4,5
a. Vermoedelijke ontwikkeling indien geen afschaffing van de omzetbelasting had plaats gevonden.			
b. Vermoedelijke ontwikkeling indien er inderdaad een prijsdaling van 10 pCt. had plaats gevonden.			
c. Vermoedelijke werkelijke ontwikkeling.			

De sterke stijging van de textielconsumptie in 1956 (tabel 1) heeft de reeds bestaande spanning op de arbeidsmarkt nog meer geaccentueerd en mede aanleiding gegeven tot een sterk verhoogde invoer van textielgoederen.

TABEL 4.

Het invoervolume van textielgoederen in 1956 a)

	procentuele toename t.o.v. 1955
Weefsels van katoen.....	25
" wol.....	30
Tricot en kousen.....	50
Confectie.....	70

a) Op basis van een vergelijking van het eerste halfjaar 1956 met de overeenkomstige periode in 1955.

Bron: Statistiek van In-, Uit- en Doorvoer (C.B.S.).

b. Derving van omzetbelasting.

De omzetbelasting werd geheven op de binnenlandse

afzetwaarde (af-fabriek) van de textiel- en kleding-industrie. Hiervan vrijgesteld waren de leveringen binnen de textiel- en confectienijverheid en de leveringen van de textielindustrie aan de kledingindustrie. De ingevoerde textielgoederen, welke via de handel aan de gezinnen worden verkocht, waren ook aan een invoerbelasting van 10 pCt. onderworpen.

Een inzicht in de binnenlandse afzetwaarde (af-fabriek) van textielgoederen, waarop omzetbelasting geheven werd, kan worden verkregen aan de hand van de Nationale Jaarrekeningen, welke door het Centraal Bureau voor de Statistiek worden samengesteld. De laatst gepubliceerde gegevens hieromtrent hebben betrekking op het jaar 1950.

TABEL 5.

Binnenlandse afzetwaarde van textielgoederen in 1950, waarop omzetbelasting werd geheven

	(x 1 mln. gld.)
A. Leveringen van de Nederlandse textiel- en confectienijverheid	
1) aan de bedrijven a)	141
2) aan de Overheid	3
3) van investeringsgoederen (netten, brand-slangen e.d.)	8
4) aan gezinnen	1.007
B. Leveringen uit invoer aan gezinnen	369
Totale binnenlandse afzetwaarde af-fabriek	1.528

a) Uitzonderd de leveringen binnen de eigen bedrijfsklasse en van de textielindustrie aan de kledingindustrie.

Bron: Nationale Jaarrekeningen 1948-1950 (C.B.S.).

Een benadering van de binnenlandse afzetwaarde in 1956 kan worden verkregen aan de hand van bovenstaande gegevens en de ontwikkeling tot op heden. Uiteraard moet hierbij tevens worden rekening gehouden met de sub 2 vermeldé invloed van het afschaffen van de omzetbelasting op het verloop van het volume en de prijs. Allereerst zal nu het afzetvolume in 1956 worden benaderd; daarna kan met behulp van de prijs de afzetwaarde in 1956 worden geschat.

Uit het verloop van de produktie der „ontvangende” bedrijven bedoeld in tabel 5 sub A1 kan worden afgeleid dat de levering van textielgoederen aan deze bedrijven in 1956 (naar hoeveelheid) vermoedelijk rond 25 pCt. meer zal bedragen dan in 1950.

De ontwikkeling van de totale consumptie van textielgoederen (incl. invoer) door gezinnen kan worden berekend aan de hand van eerder genoemde relaties en het geraamde verloop van de grootheden, welke deze ontwikkeling mede bepalen. Berekend is dat op basis van de huidige toestand de totale gezinsconsumptie van textielprodukten van 1955 op 1956 (naar hoeveelheid) vermoedelijk met 16 pCt. zal toenemen. Dit percentage is lager dan hetwelk men wellicht uit tabel 1 zou willen afleiden; gezien de goede prognoses welke in het verleden met behulp van berekeningen op grond van de hiervoor genoemde relaties werden verkregen is evenwel voorshands aan de hiermede verkregen uitkomst voor 1956 vastgehouden. In het geval dat er geen afschaffing van omzetbelasting zou hebben plaats gevonden, zou de consumptie in 1956 echter 4 à 5 pCt. minder hebben bedragen, m.a.w.: „slechts” met 11 pCt. ten opzichte van 1955 zijn toegenomen. Op basis van 1950 moet dit percentage nog eens met 11 pCt. worden vermeerderd, waardoor het volume van de gezinsconsumptie in 1956, zonder afschaffing van de omzetbelasting, 22 pCt. hoger zou hebben gelegen dan gemiddeld in 1950.

Ten aanzien van het verloop van de prijs kan worden opgemerkt dat er geen reden is te veronderstellen dat de groothandelsprijs van afgewerkte textielprodukten in 1956 van die in 1955 zou zijn afgeweken, indien geen

afschaffing van de omzetbelasting had plaats gevonden. Indien deze veronderstelling juist mocht zijn, dan zou de groothandelsprijs in 1956 ten opzichte van 1950 met 3 pCt. toegenomen zijn. Bij gebrek aan gegevens hieromtrent is aangenomen dat het verloop van de prijs af-fabriek hiermede ongeveer in overeenstemming is.

TABEL 6.

Berekening van de binnenlandse afzetwaarde van textielgoederen in 1956 indien de omzetbelasting zou zijn gehandhaafd a)

	1950		1956		
	(x 1 mln. gld.)	Hoeveelheid (1950=100)	Waarde in prijzen 1950 (2) × $\frac{100}{100}$ (x 1 mln. gld.)	Prijs (1950=100)	Waarde in prijzen 1956 (4) × $\frac{100}{100}$ (x 1 mln. gld.)
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)
A. Leveringen van de Nederlandse textiel- en confectienijverheid:					
1) aan bedrijven	141	125	176	—	—
2) aan de Overheid	3	—	6a)	—	—
3) van investeringsgoederen	8	—	11a)	—	—
4) aan gezinnen	1.007	—	—	—	—
B. Leveringen uit invoer aan gezinnen	369	122	1.679	—	—
Totaal binnenl. afzet	1.528	122,5	1.872	103	1.928
a) Schatting.					

Uit kolom (6) kan worden afgelezen dat de fiscus in 1956 rond f. 190 mln. aan omzet(invoer)belasting op textielgoederen (uitgezonderd maatkleiding) heeft gederfd.

De gevolgen van de invoering van 4 pCt. omzetbelasting per 1 januari 1957.

Analoog aan het voorgaande kan nu worden berekend dat een verhoging van de prijs van textielgoederen met 4 pCt., ceteris paribus, aanleiding zou geven tot een daling van de totale consumptie van textielgoederen (incl. invoer) door gezinnen met 3 pCt. Uiteraard behoeft dit niet te leiden tot repercussies ten aanzien van de produktie, daar genoemde daling vermoedelijk in hoofdzaak de invoer zal treffen (met ca. f. 50 mln.). Indien dit laatste echter niet of slechts ten dele het geval zou zijn, zou het hoge peil van de produktie zeer waarschijnlijk wel kunnen worden gehandhaafd via verhoging van de buitenlandse afzet. De gebleken concurrentiekracht van de Nederlandse textiel- en confectienijverheid maakt deze veronderstelling althans aannemelijk.

De opbrengst van de omzet- en invoerbelasting op textielgoederen (uitgezonderd maatkleiding) zou 4 pCt. van ongeveer f. 1.900 à f. 1.950 mln., d.i. rond f. 75 mln. bedragen.

Samenvatting.

1. Door het afschaffen van de omzetbelasting met de volle 10 pCt. is de gezinsconsumptie in 1956 t.o.v. die in 1955 niet met 6 pCt. extra toegenomen, maar met 4,5 pCt. Een en ander als gevolg van het feit dat de kleinhandelsprijs van textielgoederen minder is gedaald dan de afschaffing van de omzetbelasting zou hebben doen vermoeden.
2. Genoemde extra stijging en de toenemende spanning op de arbeidsmarkt hebben de invoerstroom van textielgoederen aanzienlijk doen zwellen.
3. De fiscus heeft bij benadering in 1956 rond f. 190 mln. aan omzetbelasting op textielgoederen gederfd.
4. Een heffing van 4 pCt. omzetbelasting per 1 januari 1957 zou, ceteris paribus, aanleiding geven tot een

daling van de totale gezinsconsumptie van textielgoederen met 3 pCt., m.a.w.: het volume van de textielconsumptie zou in dit geval 3 pCt. minder bedragen dan indien de omzetbelasting zou zijn gehandhaafd.

5. Genoemde daling behoeft de hoge werkgelegenheid niet aan te tasten, indien — zoals waarschijnlijk is —

de invoer met f. 50 mln. afneemt. Bovendien is de concurrentiekracht van de Nederlandse textiel- en confectienijverheid van dien aard dat de export eventueel als uitlaatklep kan dienen.

6. Bij eventuele wederinvoering van de omzetbelasting op textiel zou de fiscus in 1957 rond f. 75 mln. aan omzetbelasting toucheren.

's-Gravenhage.

M. FRAENKEL.

De Europese spoorwegen en het transeuropese aardoliepijpleidingproject

Transeuropees aardoliepijpleidingproject.

Eind september jl. is te 's-Gravenhage opgericht de Maatschappij tot studie en ontwikkeling van pijpleidingprojecten in West-Europa (Company for the study and planning of pipeline projects in Western Europe) Sappeur N.V. Bij de oprichting van deze maatschappijen zijn betrokken: British Petroleum Co. Ltd., California Texas Corporation (Caltex), Compagnie Financière Belge des Pétroles S.A. (Petrofina), Compagnie Française des Pétroles, Deutsche Erdoel A.G. (D.E.A.), Gelsenberg Benzin A.G., Koninklijke/Shell-Groep, Pechelbronn, Ruhrchemie A.G., Scholven Chemie A.G., Socony Mobil Oil Company Inc., Standard Oil Co (New Jersey), Union Rheinische Braunkohlen Kraftstoff A.G.

De internationaal bekende Bechtel Corporation, een Amerikaanse onderneming van constructeurs en aannemers, is belast met een onafhankelijke studie van de technische en economische uitvoerbaarheid en de wenselijkheid van een transeuropees pijpleidingsysteem. Men hoopt, dat haar rapport voor het einde van 1956 gereed zal zijn.

In een persbericht, dat ter gelegenheid van deze oprichting werd gepubliceerd, werd verder nog medegedeeld, dat Sappeur bereid is aanvragen inzake deelneming aan de bestudering van het plan voor de aanleg van een pijpleiding van de zijde van andere aardoliemaatschappijen, welke geïnteresseerd zijn bij de aanvoer of de verwerking van ruwe aardolie in West-Europa, in overweging te nemen.

Groei en verschuivingen.

De toenemende industrialisatie, de daarmee verbonden verhoging der produktie, alsmede de ontwikkeling van het gemotoriseerde verkeer hebben de na-oorlogse afzet van aardolieprodukten in West-Europa enorm gestimuleerd, terwijl met een verdere groei gedurende de komende jaren rekening moet worden gehouden. Deze ontwikkeling heeft onder andere tot gevolg gehad, dat er steeds meer toe wordt overgegaan om aardolieraffinaderijen te bouwen in de dichtbevolkte verbruikscentra van aardolieprodukten, zoals bijv. het industriegebied van Parijs, de industrie centra aan de Bovenrijn en Main en het Rijn/Ruhrgebied. Door deze verschuiving van raffinagecentra worden de afstanden voor het transport van de afgewerkte produkten naar de verbruikers verkort, terwijl daarentegen de transportafstand van de ruwe aardolie van de produktiegebieden resp. de zeehavens tot de in het binnenland gelegen raffinaderijen wordt verlengd.

Keuze der transportmedia.

Als een algemene vuistregel geldt in het aardoliebedrijf, dat naarmate de in één keer te vervoeren hoeveelheid

aardolie groter wordt bij gelijkblijvende nevenomstandigheden de transportprijs per ton/km vervoerd produkt daalt. Wordt de momenteel aan de gang zijnde tonnagerace bij de bouw der oceaantankers onverminderd voortgezet, de tonnagecapaciteit van de tankers, die de in het binnenland gelegen aardolieraffinaderijen van ruwe aardolie moeten voorzien, daarentegen zijn, wat hun vervoer-capaciteit betreft, gelimiteerd door de diepgang en gesteldheid der verbindende waterwegen. Ook wanneer de aanvoer van de zeehaven naar het binnenland over land per spoorwagengedrag moet geschieden is er al spoedig een limiet aan de vervoerscapaciteit. Vervoer per tankauto blijft voor het massale bulkvervoer steeds te oneconomisch vergeleken bij het rail- en watervervoer.

Het aardolietransport is een vervoer van een gespecialiseerd produkt, in die zin dat de transportmiddelen *uitsluitend* voor dit vervoer zijn gebouwd. Het aardolietransport is voornamelijk een éénrichtingvervoer. Als gevolg hiervan is dus een tanker of tankwagengedrag slechts de helft van een retourreis met produkt geladen en moet de terugreis in ballast gevaren of leeg gereden worden. Daar aardolie vloeibaar is kan zij verpompt worden in buisleidingen. Bij het buisleidingtransport vervalt het probleem van de lege terugreis.

De aanleg van een aardoliepijpleiding is afhankelijk van de volgende hoofdvorauswaarden:

1. grote aanvoer geconcentreerd op (een) bepaald(e) punt(en);
2. een geconcentreerde grote vraag, m.a.w. een groot bevolkingsconglomeraat;
3. aanbod en vraag moeten over vele jaren zo stabiel mogelijk zijn om een investering in een permanente pijpleiding te rechtvaardigen;
4. de te vervoeren hoeveelheid aardolie moet boven een bepaald minimum uitkomen;
5. de pijpleidingroute moet korter zijn dan een overeenkomstige zeeroute. In het algemeen zijn nl. de kosten van het transport per pijpleiding over een bepaalde afstand belangrijk hoger dan die van het vervoer per zeetanker; in het bijzonder naarmate de tankers in tonnage toenemen, wordt het zeetransport per ton/km goedkoper. Bij een transeuropese pijpleiding van Marseille naar Rotterdam zou de transportlengte ongeveer een derde zijn vergeleken met die der overeenkomstige zeeroute.

Voorkeur voor transeuropese pijpleiding.

Gedurende het afgelopen jaar verwerkten de West-europese raffinaderijen de volgende hoeveelheden ingevoerde ruwe aardolie: Frankrijk ca. 25 mln. ton, West-Duitsland meer dan 7 mln. ton, Nederland ruim 10 mln. ton en België bijna 4 mln. ton, terwijl nog een jaarlijkse

toename van 2 à 3 mln. ton kan worden verwacht. De aanleg van een dergelijke transeuropese pijpleiding zou ook de bouw van nieuwe en uitbreiding van bestaande raffinaderijen in grote bevolkingscentra aantrekkelijk maken.

Is aldus een voldoende afname verzekerd, ten aanzien van de aanvoer bestaat de technische zekerheid dat de aardolievelden in het Midden-Oosten de komende tientallen jaren de Westeuropese behoefte kunnen dekken. Teneinde met onverhoopte politieke eventualiteiten, waardoor de aardolie-aanvoer belemmerd zou kunnen worden, rekening te houden, is in dit transeuropese pijpleidingproject de mogelijkheid open gehouden, dat in die extreme gevallen Rotterdam in plaats van als eindpunt ook als aanvoerpunt van het pijpleidingsysteem zal kunnen fungeren.

Het transeuropese pijpleidingproject kan in vele opzichten van een even grote importantie worden als de Europese Kolen- en Staalgemeenschap. De respectieve Regeringen zijn dan ook ten nauwste bij dit project betrokken. Een van de punten, welke al direct principieel aan de orde zullen zijn, is de kwestie, of de pijpleidingen „common carriers” zullen zijn, die op gelijke voorwaarden ter beschikking zullen staan van alle aardolieleveranciers en -afnemers ongeacht of zij wel of niet aan de financiering hebben bijgedragen.

Keuze der route.

Een tweede probleem is de keuze van de route der pijpleidingen. Volgens de laatste berichten worden o.a. Straatsburg, Keulen, Parijs, Antwerpen en Rotterdam als terminals genoemd, terwijl het niet onmogelijk is dat nog andere raffinaderijcentra op het pijpleidingnet aangesloten zullen worden.

Wat het tracé betreft kan globaal een keus worden gedaan uit drie mogelijkheden, nl.:

1. rechte-lijn tracé, dwars door landerijen, bossen, bergen en bewoonde centra;
2. aanleg langs de grote autowegen;
3. aanleg langs de spoorbanen.

Ad 1 en 2 wordt de aanleg langs een zo kort mogelijk rechte-lijn tracé belemmerd door:

- a. de veelheid van de versnipperde grondpercelen;
- b. dichte bebouwing;
- c. vele overgangen en kruisingen;
- d. moeilijke lijncontrole;
- e. onregelmatig karakter van de funderingsbodem, waardoor de aanlegkosten zullen stijgen;
- f. organisatorische moeilijkheden bij de realisatie als gevolg van de vele bij het project betrokken partijen.

Aardoliepijpleidingen langs spoorbanen.

Het verdient o.a. ten eerste aanbeveling nader te bestuderen wat de consequenties zijn van de aanleg van aardoliepijpleidingen langs de bestaande spoorbanen. Het leggen van pijpleidingen aan de voet van de spoorbanen heeft o.a. de volgende voordelen, die de hiervoor genoemde nadelen geheel of gedeeltelijk opheffen:

1. De aardoliemaatschappijen hebben slechts te maken met de directies van de landelijke spoorwegorganisaties en hun regeringen, zijnde competente technisch en economisch geschoolde gesprekspartners, die bovendien in het jongste verleden hebben bewezen in Europees verband te kunnen samenwerken.
2. De spoorbaan bezit reeds een economisch tracé en

verbindt de betreffende bevolkings- resp. verwerkingscentra.

3. Het spoorbaantracé heeft weinig en dan nog zeer flauwe bochten, terwijl de hoogteverschillen minimaal zijn.

4. Voorbewerkte grond, resp. fundering reeds gereed, terwijl gedetailleerde situatiekaarten beschikbaar zijn.

5. Geoefend personeel voor permanente controle langs de lijnen en op de pomp-, resp. wisselstations reeds aanwezig.

6. Een groot gedeelte van het personeel, dat met het toezicht op de pijpleiding belast zal zijn, kan bestaan uit dezelfde mensen die thans de spoorbanen controleren. Hun controlefunctie wordt slechts met één „uitgebreid. Voor de controle langs de lijn dus „part-time jobs”.

7. Grote frequentie van tussenstations, bewakingsposten bij overgangen, wisselstations etc.

8. De pompinstallaties kunnen meestal ondergebracht worden in of bij de bestaande stations.

9. Eigen telefoon- en telegraaflijnen langs de gehele route aanwezig.

10. In verband met de afbakening van de spoorbanen door sloten, hekken enz., is de kans op stelen en beschadiging gering.

11. De aanvoer van de buizen voor de aanleg kan eenvoudig geschieden door middel van de trein.

12. Men kan bij kanaal- en rivierovergangen profiteren van de bestaande spoorbruggen. Alleen bij bruggen, die geopend kunnen worden, moet de pijpleiding onder de rivier of het kanaal worden aangelegd. Dit is slechts zelden het geval.

13. Het vervoer door pijpleidingen is een precisiewerk, waarbij het o.a. aankomt op het op de minuut nauwkeurig open- en dichtdraaien van de leidingen. Het spoorwegpersoneel langs de spoorbanen is in de loop der jaren getraind in een dergelijke punctuele uitvoering van hun werk, waardoor men verzekerd zou zijn van een perfecte uitvoering.

Precedent.

De combinatie spoorwegen-aardoliepijpleidingmaatschappij komt zelden voor. De Bataafsche Petroleum Maatschappij heeft echter indertijd eens in Indonesië een dergelijke samenwerking gehad op het traject Tjepoe-Rembang. Eerst vervoerde de B.P.M. de aardolieproducten per spoorketelwagen via de Ned.-Indische Spoorwegen. De productie nam echter toe en vervoer door een pijpleiding bleek toen economischer. Aangezien de aanleg van een pijpleiding en het onttrekken van het aardolievervoer aan de Ned.-Indische Spoorwegen een verlies voor laatstgenoemde maatschappij zou betekenen, kwam men overeen de pijpleiding naast de spoorbaan aan te leggen, waarbij beide ondernemingen geïnteresseerd bleven bij het vervoer van aardolie door buisleidingen. Deze samenwerking tussen de B.P.M. en de N.I.S. is steeds zeer aangenaam geweest.

Ook in Rusland loopt een aardoliepijpleiding langs de spoorlijn van Bakoe naar Batoem.

Studieschema.

Van de punten, die voor het onderhavige project bestudeerd dienen te worden, noemen wij als belangrijkste:

1. *Analyse der vervoersstromen.*
2. *De technische aspecten*, zoals tracékeuze en diameterberekeningen, welke o.a. afhankelijk zijn van: hoeveelheden en stroomsnelheid van de te verpompen aardolie; sterkte en capaciteit van de pompen alsmede hun aantal

en onderlinge afstand; soort buisleiding en „inner-coating”; bochten en terreinhindernissen; opslagcapaciteit in de terminals; energievoorziening; regel- en automatiseringsvraagstukken. Voorts dienen o.a. de volgende vragen beantwoord te worden: a) of de trillingen veroorzaakt door de langsrijdende treinen nog nadelige invloed op de pijpleidingconstructie uitoefenen en zo ja, welke maatregelen dan genomen dienen te worden, b) wat de invloed zal zijn van zwerfstromen, c) wat de consequenties zijn van eventuele treinongelukken.

Het leggen van een pijpleiding door de stations zal vaak gecompliceerd zijn, evenwel het leggen van de pijpleiding langs, respectievelijk in de spoordijk, is daarentegen gemakkelijk. De lengte van de gezamenlijke perrons is evenwel niet meer dan 2 pCt. van de totale lijn en de conclusie is dan ook gerechtvaardigd, dat men zich door deze 2 pCt. „moeilijk” traject niet moet laten afschrikken, als daar 98 pCt. normaal traject tegenover staat.

3. De financiële en economische aspecten.

4. De juridische en organisatorische aspecten.

Bij een samenwerking met de spoorwegen zijn twee groepen belanghebbenden te onderscheiden, nl: enerzijds de spoorwegmaatschappijen der betrokken landen resp. vertegenwoordigd door hun regeringen en anderzijds de samenwerkende aardoliemaatschappijen. Misschien is nog een derde groep van belanghebbenden te verwachten, nl. die der geldverstrekkers.

De spoorwegmaatschappijen zouden elk een gelijk aandeel in het management kunnen claimen of wel een aandeel evenredig aan de lengte, resp. capaciteit van ieders pijpleidingnet.

Voor de aardoliepartners is een participatie in verhouding tot ieders geschat ton/km vervoersaandeel waarschijnlijk het meest acceptabel. Het is een punt van discussie hoe de verhouding aardolielijnen-spoorwegen moet zijn. Fifty-fifty? De oprichting van een onafhankelijke transeuropese pijpleidingmaatschappij is waarschijnlijk het meest gewenst. Niet onmogelijk moet het worden geacht dat deze internationale olietransportmaatschappij in elk der betreffende landen een nationale dochteronderneming zal oprichten. Wie het management van de belangengemeenschap zal toevallen is een discutabel punt bij de komende onderhandelingen.

5. Militaire aspecten.

Door de N.A.T.O. is reeds een pijpleidingsysteem voor

het vervoer van vliegtuigbrandstof naar de Europese militaire vliegvelden gebouwd. Deze pijpleidingen zijn in het algemeen niet langs spoorwegen aangelegd. Evenwel de aanleg van deze pijpleidingen in Europa kan voor een eventuele vijand nooit onopgemerkt gebleven zijn. De ligging van deze leidingen is bij een potentiële vijand precies bekend. De bescherming van deze leidingen over het gehele traject is echter minimaal. Het möge waar zijn dat het bombarderen van deze pijpleidingen in het algemeen moeilijker zal zijn, het bombarderen van de terminals is daarentegen zoveel te waarschijnlijk.

Een zeer kwetsbaar punt van deze pijpleidingen is de mogelijkheid tot sabotage, een niet te onderschatten strijdmethode, die hier zeker verwacht kan worden. Het is niet onmogelijk dat door het injecteren van bepaalde chemicaliën in de pijpleiding op een onbewaakt punt de gereedstaande luchtmacht onherstelbare schade kan worden berokkend.

De bescherming tegen sabotage van aardoliepijpleidingen langs spoorlijnen is in het algemeen beter uit te oefenen. De spoorwegen zijn reeds zeer goed beschermde vitale verkeersaders, die regelmatig goed gecontroleerd worden in tegenstelling tot de aardoliepijpleidingen, die niet langs spoorlijnen lopen. Het möge waar zijn, dat een spoorlijn bij een luchtbombardement sneller en nauwkeuriger getroffen kan worden. Daar staat tegenover — gezien de ervaring uit de laatste oorlog — dat het herstellen van gebombardeerde spoorlijnen in het algemeen ook tamelijk snel door de spoorwegen georganiseerd kan worden. De spoorwegen beschikken over voldoende technisch personeel en materieel om snel de nodige reparaties te kunnen verrichten.

Conclusie.

Gezien het internationale en vitale belang van het onderhavige project is het o.i. gewenst, dat in de momenteel aan de gang zijnde studie het aspect van de aanleg van de aardoliepijpleidingen langs de spoorbanen aan een objectief onderzoek wordt onderworpen, teneinde een op cijfers gebaseerde propositie te kunnen voorbereiden.

Aangezien de Directie van de Nederlandse Spoorwegen waarschijnlijk niet de pouvoir heeft om hier enig initiatief te nemen, ligt het o.i. op de weg van onze Minister van Verkeer en Waterstaat de belanghebbenden tot elkaar te brengen.

²s-Gravenhage.

A. J. van der TOORN.

De gevolgen voor de Zuidafrikaanse havens van een algehele sluiting van het Suezkanaal

Hoewel op het moment dat wij dit schrijven de Suezkwestie van een acuut in een schijnbaar chronisch stadium is gekomen en de verlegging van de scheepvaart via de Kaap-route van zo'n geringe omvang is, dat de normale gang van zaken in de Zuidafrikaanse havens er vrijwel niet door wordt aangetast, behoort men zich er nochtans rekenschap van te geven, welke de mogelijke gevolgen voor de havens van Zuid-Afrika zouden zijn, wanneer de vaart door het Suezkanaal onmogelijk zou worden.

Bij een zodanige beschouwing moeten drie punten in overweging worden genomen, nl.:

1. het aantal additionele schepen, dat als gevolg van een

sluiting van het Suezkanaal van de Kaap-route gebruik zou maken;

2. de omvang en verscheidenheid van havendiensten die door deze „Suez-schepen” van de Zuidafrikaanse havens gevraagd zouden worden;
3. de mate, waarin de havens van Zuid-Afrika aan deze abnormale vraag zouden kunnen voldoen.

Slechts de ontwikkelingen op korte termijn zullen in dit artikel worden gezien. Dit betekent, dat de haveninstallaties van de Unie van Zuid-Afrika als een gegeven grootheid worden aangenomen, terwijl, wat de verwachte omvang van het om de Kaap komende „Suez-verkeer”

betreft, uitgegaan wordt van de verkeersstroom die zich tot voor kort door het Suezkanaal bewoog.

Toen de moeilijkheden inzake het Suezkanaal begonnen, voeren elke dag 45 tot 50 schepen door het Kanaal. Ongeveer 65 pCt. daarvan bestond uit tankschepen die olie van de Perzische Golf naar het Westen vervoerden. Dat dagelijks hetzelfde aantal schepen rond de Kaap zou gaan varen als de Suez-route niet meer in aanmerking kan komen, kan niet zonder meer worden aangenomen. De voornaamste factor die deze berekening in de war stuurt is het feit, dat de reis om de Kaap aanzienlijk meer tijd en kosten mee zal brengen. De duur van een reis van West-Europa naar de Perzische Golf en terug zou bijv. toenemen van 37 tot 65 dagen, van Londen naar Singapore v.v. van 41 tot 58 dagen en die van Nederland naar Indonesië v.v. van 43 tot 56 dagen. Een ruwe berekening leert, dat de gemiddelde reisduur met overstreeks 50 pCt. zou toenemen. Wanneer dus hetzelfde aantal schepen dat op de Suez-route voer van de Kaap-route gebruik zou gaan maken, zouden per dag ongeveer 30 additionele schepen in Zuidafrikaanse wateren aankomen. Gebruik makend van de Kaap-route zouden de „Suez-schepen” dus minder reizen per jaar kunnen uitvoeren; hierdoor zou hun vervoersvermogen met 25 tot 35 pCt. verminderen.

Waarschijnlijk zou het echter niet nodig zijn om schepen in belangrijke mate aan andere routes te onttrekken en op de Kaap-route in te zetten, omdat sluiting van het Suezkanaal ertoe zou leiden, dat de vraag naar scheepsruimte voor het vervoer van produkten die normaliter via het Suezkanaal verscheept worden zal verminderen als gevolg van ontworpen scheepvaartverbindingen, hogere vrachtprijzen enz. Het eventuele wegvallen van de olie-aanvoer via het Suezkanaal zou West-Europa dwingen de benodigde olie gedeeltelijk te betrekken uit dichterbij gelegen produktiegebieden. Verder zou het niet gemakkelijk zijn om op korte termijn meer schepen op de Kaap-route in te zetten, omdat er — afgezien van de Amerikaanse reservevloot waaronder zich slechts een gering aantal tankschepen bevindt — eigenlijk geen overschot aan schepen is.

De ervaring met de reeds gearriveerde „Suez-schepen” leert, dat zij in het algemeen slechts van Unie-havens gebruik zouden maken voor het opnemen van brandstof, water en proviand. Voor dit doel behoeven zij onder normale omstandigheden niet langer dan twaalf uur in de haven te liggen. Voorts is het onwaarschijnlijk dat alle „Suez-schepen” een Zuidafrikaanse haven zouden aandoen omdat zij, als het enigszins mogelijk is, in een meer noordelijk gelegen haven zouden bunkeren, waar de olie belangrijk goedkoper is dan in de Unie-havens.

Bezien wij vervolgens hoeveel additionele schepen door de vier grote Unie-havens: Kaapstad, Durban, Port Elizabeth en Oost-Londen, zouden kunnen worden verwerkt. Voordat de moeilijkheden inzake het Suezkanaal begonnen, werd in de Zuidafrikaanse havens voornamelijk slechts overdag gewerkt en behoorde avond- of nachtwerk tot de uitzonderingen. Moet toch buiten de normale daguren worden gewerkt, dan geldt dit als overwerk en worden hogere tarieven berekend.

Hoewel de havens dus niet op „rond de klok”-werk zijn

ingesteld, hebben de havenautoriteiten te kennen gegeven dat de havendiensten dag en nacht beschikbaar zullen zijn, wanneer de aanloop van „Suez-schepen” dit zou vereisen. Dit zou evenwel een zware druk op het beschikbare personeel en materiaal uitoefenen, vooral wanneer de stroom van schepen onverminderd zou aanhouden. Dientengevolge kan niet worden aangenomen, dat bij het invoeren van continue-arbeid de capaciteit der havens zonder meer zou verdubbelen.

Op grond van bovengenoemde overwegingen kan worden verwacht dat minstens 20 „Suez-schepen” per etmaal in de Zuidafrikaanse havens behandeld kunnen worden, t.w. 7 in Kaapstad, 3 in Port Elizabeth, 3 in Oost-Londen en 7 in Durban.

Op het eerste gezicht lijkt het dus alsof, met nog wat extra inspanning, de Unie-havens grotendeels in staat zouden zijn ook een verlegd scheepvaartverkeer zonder veel vertraging te verwerken. In werkelijkheid is dit beeld echter te rooskleurig omdat stilzwijgend is aangenomen, dat zowel een verlegd scheepvaartverkeer als het normale scheepvaartverkeer in een continue en gelijkmatige stroom in Zuidafrikaanse wateren zou arriveren. Dit nu zou zeker en gewis niet het geval zijn, omdat het voornaamste kenmerk van de aankomst van schepen in Unie-havens tot dusver steeds de grote onregelmatigheid is geweest. Het gevolg van aanzienlijke fluctuaties in de aankomst der schepen zal zijn, dat ernstige congesties in de havens zouden optreden, hetgeen een gevoelige uitwerking zou hebben op de „produktiviteit” der havens, terwijl steeds meer schepen belangrijke vertragingen zouden ondervinden. De „Suez-schepen” zouden hieronder het zwaarst lijden, omdat de opvatting der Zuidafrikaanse havenautoriteiten is, dat aan het normale scheepsverkeer zoveel mogelijk voorrang behoort te worden verleend.

Er is één mogelijkheid om een dreigende ontworping van het Zuidafrikaanse havenverkeer na een algehele sluiting van het Suezkanaal het hoofd te bieden, nl. de „Suez-schepen” naar die havens te dirigeren waar zij het snelst kunnen worden geholpen. Slechts een nationaal lichaam zou een doelmatige verdeling van het scheepvaartverkeer over de verschillende Zuidafrikaanse havens kunnen bewerkstelligen. Met het oog hierop is door de administratie van de Zuidafrikaanse Spoorwegen en Havens een commissie — gedomicilieerd in Kaapstad — in het leven geroepen, die in voortdurend contact staat met de agenten van de verschillende scheepvaartmaatschappijen. De werkzaamheden van de commissie zijn tot nu toe slechts beperkt, doch zij zal onmiddellijk in actie kunnen komen als de noodzaak daartoe ontstaat.

Concluderend kan worden gezegd dat, wanneer de gehele Suez-vaart naar de Kaap-route verlegd zou worden, ernstige vertragingen in de havens verwacht kunnen worden omdat de capaciteit der havens afgesteld is op de normale aan- en afvoerbehoeften van het achterland. Een intensief en doelmatig gebruik van de beschikbare installaties zou echter de moeilijkheden in dit verband aanzienlijk kunnen verminderen.

Stellenbosch, 28 September 1956.

C. VERBURGH.

De nieuwe Franse staatslening

Hoewel de Franse kapitaalmarkt gedurende de laatste jaren weinig animo getoond heeft voor de opname van staatsleningen, ziet de Franse Regering zich voor de tweede keer in vrij korte tijd voor de noodzaak geplaatst

een beroep op haar te doen. Was de lening, in mei jl. gelanceerd, één gebruikelijke poging — bekroond met een relatief succes — om de investeringsuitgaven, die op de Schatkist drukken, althans voor een gedeelte op de

privé-besparingen af te wentelen, de huidige emissie is veeleer een uitvloeisel van de allengs toenemende spanningen in de Franse economie.

In de produktiesector hebben de loons- en salarisverhogingen, waarvan het ritme dat van de produktiviteitstoename zeer nabij kwam, de marges tussen kosten en prijzen samengedrukt. De steeds stijgende produktie en daarnaast het onder de wapenen roepen van een groot aantal arbeidskrachten verminderden de bestaande capaciteitsmarges. Maar ook de ruimte, waarover de Schatkist sinds enige tijd gewend was te beschikken, zou opnieuw verminderen nu zowel de militaire uitgaven als de salarissen van de ambtenaren ¹⁾ zouden stijgen en het Fonds National de Solidarité in de tweede helft van 1956 zou beginnen uitkeringen te doen.

Het vertrouwen van het publiek in de frank is dan ook wankeler geworden: de beurs had reeds in september 1955 enige tekenen van ongerustheid gegeven en sindsdien was er een zekere stagnatie te bemerken in de ontwikkeling der liquide besparingen en eveneens een nieuwe bereidheid goud tegen hogere prijzen aan te kopen en deviezenontvangsten in het buitenland te laten. Het zou echter tot februari duren voor de prijsindices duidelijk haar seizoensfluctuaties zouden overtreffen. De koudeperiode droeg hiertoe bij; tezamen met verslechterde oogstvooruitzichten bleken deze voldoende om ook zekere speculatieve verwachtingen op dit gebied te creëren. De berekeningen van de „common man” zouden daarenboven beïnvloed worden door de afname van de deviezenreserves in 1956. Toch is het effect ervan zo lang zij aan toenemende netto-importen beantwoorden juist een rem op eventuele prijsstijgingen. Niettemin is er veel op prijsstijgingen gespeculeerd. En hoewel er ongetwijfeld een aantal ondernemingen is, waarvoor de verhoging van de kolen- en staalprijzen na de loonronden moeilijk in de bestaande prijzen kon worden ingecalculerd, het aantal aanvragen om tot prijsverhoging te mogen overgaan is ongetwijfeld groter geweest. De rigoureuze prijsstop en de staatslening moeten dan ook beide als middelen ter bestrijding van deze mentaliteit worden gezien.

Deze laatste heeft een goede voedingsbodem gevonden in de langgerekte discussies over het budget van 1956. Dit is nu ongeveer twee maanden geleden aangenomen. Zijn de verhoging van de ambtenarensalarissen en de komende uitkeringen van het Fonds National de Solidarité zo goed als geheel door nieuwe belastingen en verhoogde opbrengsten gedekt, het resterende saldo ondergaat een verhoging, ongeveer gelijk aan de nieuwe uitgaven voor Noord-Afrika (ongeveer fr. 300 mrd.). Tenminste een gedeelte van die uitgaven door verhoogde belastingen te dekken, is onmogelijk gebleken. De Chambre des Députés heeft verdere belastingverhoging afhankelijk gesteld van het al of niet slagen van de 10 september jl. voor inschrijving geopende staatslening. Een van de gevolgen van deze langdurige discussies is echter het vertraagd binnenkomen van belastingopbrengsten, wat uiteraard de positie van de Schatkist niet ten goede is gekomen. Volgens berichten door het Ministerie van Financiën verstrekt bij de opening van de inschrijving op de lening, heeft de Schatkist echter de inschrijvende middelen verkregen door hogere inlagen bij spaarbanken, bij de Caisse de Dépôts en bij het bankwezen in het algemeen en konden ook de uitgaven in minder snel tempo worden verricht dan voorzien was.

Er is dus ook een aantal geruststellende klanken. Deze komen eveneens vanuit het bedrijfsleven: uit regelmatig

in ondernemingskringen verrichte enquêtes blijkt, dat een verdere produktiestijging verwacht wordt, maar eveneens dat deze ondernemingen nog over een ruime marge van niet gebruikte produktiecapaciteit beschikken. In de meeste sectoren van het bedrijfsleven zou het gebrek aan arbeidskrachten niet die vorm aangenomen hebben als aanvankelijk verwacht was. En ondanks de prijsstop en een verstroefde regeling voor aankopen op afbetaling blijft de produktie van maand tot maand toenemen.

Al is de hemel, waaronder deze lening het licht gezien heeft, niet onbewolkt, zij is zelf een der middelen, die moeten voorkomen, dat deze wolken zich samenvakken. Men moet zich dus afvragen, of de emissiecondities voldoende attractief zijn om het benodigde bedrag van fr. 150 mrd. te kunnen aantrekken. De looptijd van de lening is vastgesteld op 15 jaar. Zij wordt uitgegeven a pari en werpt 5 pCt. rente af. De aflossing zal geschieden in gelijke jaarlijkse tranches te rekenen vanaf 1957. Zij is echter niet noodzakelijkerwijs a pari. Dit is slechts het minimum aflossingsbedrag, maar vanwege de koppeling van de aflossing aan een index, kan de hoofdsom naar boven fluctueren. Deze index is vastgesteld als het rekenkundig gemiddelde, met als basis het jaar 1955, van de door het Institut National de la Statistique et des Etudes Economiques gepubliceerde indices van beurswaarden, nl. de index van 295 aandelen en de index van 62 obligaties.

Daarnaast staat dan nog, zoals het in Frankrijk bij het aangaan van staatsleningen gebruikelijk is geworden, een aantal fiscale voordelen. De interest is voor de eerste vijf jaren vrijgesteld van de betaling van de „surtaxe progressive sur les revenus” — een progressieve inkomstenbelasting, die zich superposeert aan de „taxe proportionnelle”, waarvan, zoals de naam laat vermoeden, de schaal uniform is voor alle inkomens; de eventuele meerwaarde van de hoofdsom is eveneens vrijgesteld van de „surtaxe progressive” en dit natuurlijk voor de gehele looptijd van de lening. Na 1 januari 1957 worden de stukken der lening tot het bedrag van haar aflossingswaarde aanvaard ter betaling van de rechten verschuldigd bij „mutation à titre gratuit”. Zij worden vanaf hetzelfde tijdstip, maar dan tegen pari-waarde, aanvaard bij betaling van de verschuldigde belasting voortvloeiend uit de belastingen, die geheven worden bij eventueel niet slagen van deze lening. Zij worden dan echter slechts aanvaard voor de helft van het verschuldigde bedrag. Met deze laatste voorwaarden staat in verband het feit, dat deze obligaties niet ter beurze genoteerd zullen worden vóór januari 1957.

Tegenover al deze voordelen staat echter als eis, dat voor inschrijving alleen geaccepteerd zullen worden de inschrijvingen, welke gedaan worden in nieuw geld. Het is dus bijv. niet toegestaan in te schrijven met middelen, die voortvloeien uit disconto of pension van schatkistbiljetten.

Vanuit het standpunt van de belegger kunnen de voorwaarden van deze lening vergelijking met voorgaande leningen zeer goed doorstaan. De in 1952 uitgegeven lening — Pinay-lening — die eveneens geïndexeerd was wat de hoofdsom betreft, en waaraan eveneens vergaande fiscale voordelen verbonden waren, geeft een interest van slechts 3½ pCt. De in volgende jaren uitgegeven „certificats d'investissement” en „bons d'épargne” geven eveneens recht op 5 pCt. interest, maar buiten een aflossingspremie geven zij geen enkele andere garantie tegen waardedaling van de frank. De lening, die momenteel gelanceerd wordt, garandeert eveneens een vast inkomen

¹⁾ Volgens een reeds tevoren geaccepteerd schema.

van 5 pCt., maar biedt daarenboven nog een aantal andere voordelen. En om enig idee te geven van het recht ter kwijting van belastingschuld tot het nominale bedrag der stukken, dit schijnt een van de voornaamste redenen te zijn van de notering quasi a pari van de 1952-lening. Dit kwijtingsrecht is relatief beperkt in het geval van de jongste lening, maar daar staat tegenover het eventuele voordeel voortvloeiend uit indexatie, de anonimiteit van de inschrijving en de vrijstelling van de „surtaxe progressive”. Deze laatste voordelen wegen zwaar in een land, waar belastingontduiking vrij veel verbreid schijnt.

De condities van de jongste lening lijken op het eerste gezicht veel aantrekkelijker dan die, welke verbonden waren aan de lening in de tweede helft van mei jl. gelanceerd ter financiering van een gedeelte der kapitaaluitgaven van de Schatkist: „les bons d'équipement industriel et agricole”. Dit was eveneens een 5 pCt. lening met 15-jarige looptijd. De aflossing ervan vangt ook aan in 1957. Bij deze lening was echter niet de hoofdsom geïndexeerd. De aflossing vindt steeds plaats tegen 105 pCt. De interest, die vastgesteld is op minimaal 5 pCt., varieert in functie van de index van de industriële produktie en wel met 0,05 pCt. van de hoofdsom voor ieder punt, dat de officiële index van de industriële produktie per jaar het in 1955 bereikte niveau overschrijdt. De fiscale voordelen aan houders van deze obligaties toegekend zijn echter van geringer strekking: zij houden in, dat geen „surtaxe progressive” betaald behoeft te worden over de aflossingspremie en dat interest noch aflossingspremie aan de „taxe sur les valeurs mobilières” onderhevig zijn. Zij worden evenwel niet ter betaling van belastingschuld aanvaard, noch is de interest vrijgesteld van de inkomstenbelasting. Hierdoor zijn houders van deze obligaties dus veel meer afhankelijk van de fluctuaties van het rendement van obligaties, althans zij zouden dit zijn, ware de interest niet geïndexeerd.

Men kan zich natuurlijk op het standpunt stellen, dat, wanneer de opbrengst van een lening besteed wordt om hetzij nieuwe produktiecapaciteit te scheppen hetzij om de produktiviteit van bestaande processen te vergroten, een indexatie, als die nodig blijkt om inschrijvingen te stimuleren, bij voorkeur op de interest en niet op het kapitaal betrekking moet hebben. De relatief hoge opbrengst van de mei-lening wijst erop, dat deze wijze van voorstelling een zekere weerklank heeft gevonden bij het sparend-gedeelte van de bevolking. Het is echter aan geen twijfel onderhevig, dat de meerderheid van de inschrijvers zich niet het probleem heeft gesteld of de waarde van het kapitaal bepaald wordt door de interest of dat hoofdsom en interest mogelijk twee grootheden zijn aan een eigen waardevorming onderhevig. En ook de autoriteiten die verantwoordelijk zijn voor de emissievoorwaarden van staatsleningen laten zich au fond door andere ideeën leiden dan het produktieve of consumptieve karakter van de uitgaven, die met de opbrengst van deze of gene lening gedekt moeten worden. Voor de Schatkist is de eerste eis, dat de middelen ter dekking van de begrotingsuitgaven verkregen worden. De al of niet bestaande noodzaak tot het aangaan van leningen is op het moment der begrotingsvaststelling te voorzien. Bij het vaststellen van de emissiecondities houden de autoriteiten, verantwoordelijk voor de ontwikkeling van

de staatsschuld, in de eerste plaats voor ogen de kosten van de lening, de dienst van de schuld. Wordt deze bijv. door indexatie afhankelijk gesteld van buiten haar machtsbereik vallende ontwikkelingen, dan kunnen waarschijnlijk rekeningen opgesteld worden, maar wordt iedere berekening in hoge mate functie van gambling.

In het speciale geval van de hier besproken twee leningen is het dus de vraag, welke lening komt de Schatkist op de langere periode van 15 jaar het duurst uit, of, met andere woorden, welke van beide obligaties geven de houders waarschijnlijk de grootste voordelen? Wat de houder betreft zou een groot aantal vooropstellingen gemaakt moeten worden, die voorzien in de vele mogelijkheden van overdracht op verschillende tijdstippen. Voor de Schatkist bestaan deze mogelijkheden echter niet en de last verbonden aan aflossing en interestbetaling wordt buiten de indexatiecondities alleen beïnvloed door de mate, waarin houders van de september-lening gebruik maken van de mogelijkheid tot belastingbetaling met deze stukken. De in mei geplaatste lening nu stelt de interestbetaling afhankelijk van de ontwikkeling van de industriële produktie. Men kan zonder meer stellen, dat de industriële produktie met een bepaalde coëfficiënt per jaar zal toenemen. Voor de Schatkist betekent dit verhoogd rendement van de belastingen en een groter bedrag te betalen aan interest, maar het zou voorbarig zijn te beweren, dat deze last voor de Schatkist lichter of zwaarder zal blijken te zijn dan die verbonden aan de september-lening; de hogere interest wordt betaald over steeds kleinere bedragen. En het moge dan al waar zijn, dat prijsverhogingen, onverschillig of zij voortkomen uit inflationistische ontwikkelingen of devaluatie in het voordeel werken van de Schatkist in het geval van de mei-lening, men vergete niet, dat de indices van de ter beurse genoteerde aandelen niet alleen afhankelijk zijn van de prijsontwikkeling maar eveneens van het relatief hoge niveau, dat zij bereikt hebben in 1955, van de dividendpolitiek van de erin begrepen ondernemingen, eventuele kapitaalsverhogingen, van de belastingpolitiek en in het kort van de conjunctuurverwachtingen.

Toch bestaat er, over een langere periode berekend, een vrij nauwe correlatie tussen de ontwikkeling van het prijsniveau en de waarde van de ter beurse genoteerde aandelen. Deze correlatie is zelfs van voldoende betekenis geacht om verzekeringen ertoe te verleiden te berekenen, in hoeverre zij ertoe zouden kunnen overgaan polissen aan te bieden met naar de prijsontwikkeling fluctuerende uitkeringen. Een obligatie als van deze Franse staatslening zou voor de maatschappijen in kwestie een ideale belegging van haar reserves vormen. Al is er weinig te zeggen over de toekomstige ontwikkeling ter beurse en dus over de lasten, waarvoor de Schatkist zich in de loop der jaren geplaatst kan zien, voor de belegger geeft de indexatie op de beursnotering op deze brede basis de mogelijkheid een „aandeel” te krijgen in een wel zeer veelzijdig georiënteerde investment company. Hij zal echter niet moeten vergeten, dat dit „aandeel” een vaste rente geeft en dat prijsstijgingen, mogelijk de koersen van obligaties drukken, waardoor zijn kansen op kapitaalwinst toch wel enigszins gereduceerd zijn ²⁾.

Parijs.

Drs. F. J. A. M. MALLENS.

²⁾ De waardering van het publiek blijkt wel uit de snelle voltekening van deze lening.

AANTEKENINGEN

Betalingsbalans en deviezenpositie van Nederland

De Minister van Financiën ad interim heeft aan de Tweede Kamer een nota in zake de betalingsbalans over het eerste halfjaar 1956 aangeboden. Uit deze nota blijkt, dat het lopende betalingsverkeer van Nederland met het buitenland in de eerste helft van 1956 voor ons land op kasbasis een tekort heeft opgeleverd van f. 168 mln. De tendentie tot dalen, welke het overschot op lopende rekening reeds sedert 1952 heeft vertoond, heeft zich dus ook dit jaar voortgezet en geleid tot een tekort. De achteruitgang in vergelijking tot de eerste helft van verleden jaar bedraagt f. 252 mln. Deze achteruitgang was voor f. 189 mln. toe te schrijven aan een toeneming van het tekort uit hoofde van het goederenverkeer. De uitvoerontvangsten gaven nl. een stijging te zien van f. 575 mln., terwijl de invoeruitgaven met f. 764 mln. toenamen. Ook relatief stegen de invoeruitgaven sterker (te weten met 14 pCt.) dan de uitvoerontvangsten (13 pCt.). Het totale dienstensaldo vertoonde eveneens een achteruitgang, nl. van f. 63 mln.

Teneinde een juiste beoordeling van de ontwikkeling van de lopende rekening mogelijk te maken, gaat de nota nader in op een drietal punten die hier van belang zijn, t.w.:

- a. de relatie tussen de lopende rekening op kasbasis en die op transactiebasis, d.w.z. de relatie tussen de betalingen en de werkelijke transacties;
- b. enkele factoren waaraan op het eerste gezicht een tijdelijke ongunstige invloed van bijzondere aard zou kunnen worden toegeschreven;
- c. de interne economische achtergrond.

Ad a. Wat de relatie tussen het lopende verkeer op kasbasis en dat op transactiebasis betreft komt de nota via een zeer globale berekening tot de conclusie, dat het resultaat van de lopende rekening op transactiebasis vermoedelijk nog iets, nl. ca. f. 50 mln., ongunstiger is geweest dan het hierbovengenoemde resultaat op kasbasis. Dit verschil zou betekenen, dat per saldo in de eerste helft van 1956 tot dit bedrag kortlopende leverancierskredieten, dan wel aflossing op vroeger verleende leverancierskredieten uit het buitenland werden ontvangen. Hierbij zij opgemerkt, dat in 1955, zoals uit de nota blijkt, de door Nederland aan het buitenland verleende korte kredieten per saldo met een zeer groot bedrag, t.w. omstreeks f. 600 mln., toenamen.

Ad b. Als mogelijke factoren die op het eerste gezicht een tijdelijke ongunstige invloed op het betalingsbalansbeeld in de eerste helft van 1956 zouden kunnen hebben gehad, noemt de nota de invloed van de per 1 juli jl. door West-Duitsland tot stand gebrachte verlaging van invoerrechten en de revaluatiegeruchten omtrent de Duitse mark. Aan de verlaging der invoerrechten zou een vertraging van de Nederlandse export naar West-Duitsland in de maanden voorafgaande aan 1 juli kunnen worden toegeschreven. In de nota wordt echter geconstateerd, dat van een dergelijke vertraging niets is gebleken. De als tweede genoemde bijzondere invloed, nl. de revaluatiegeruchten omtrent de Duitse mark, zou ten gevolge kunnen hebben gehad, dat Nederlandse importeurs hun betalingen naar West-Duitsland zouden hebben bespoedigd, terwijl Nederlandse exporteurs hun

ontvangsten uit West-Duitsland voor zover mogelijk zouden hebben uitgesteld. Dit zou betekenen, dat er korte kredietverlening aan West-Duitsland had plaatsgevonden, waardoor weliswaar niet de transacties, doch wel het lopende saldo op kasbasis, zou zijn gedeflatteerd. Zoals echter reeds uit het voorgaande bleek, is van een dergelijke kredietverlening geen sprake geweest met betrekking tot het gehele lopende verkeer; indien dus al kredietverlening aan Duitsland uit dezen hoofde heeft plaatsgevonden, moet deze zijn gecompenseerd door per saldo uit andere landen verkregen kredieten.

Ad c. Ofschoon nog slechts beperkte gegevens omtrent de interne situatie over de eerste helft van 1956 ter beschikking staan, wijst het resultaat van de lopende rekening erop, dat de binnenlandse bestedingen sterker zijn gestegen dan de binnenlandse productie. Deze ontwikkeling moet volgens de nota worden toegeschreven aan het feit, dat de stijging van de particuliere consumptie en die van de investeringen in vaste activa de stijging der binnenlandse productie overtroffen, waarbij echter wordt opgemerkt, dat, gezien het zoveel lagere absolute niveau van de investeringen, de invloed van een toeneming van deze categorie van bestedingen uiteraard geringer is dan die van een relatief gelijke groei van het verbruik. Wat de beide andere bestedingscategorieën betreft, nl. de overheidsbestedingen en de voorraadvorming, bestaat de indruk, dat deze niet sterker stegen dan de productie.

De ontwikkeling van de lopende rekening in de eerste helft van 1956 resumerende, stelt de Minister van Financiën, dat, hoewel het tekort over de genoemde periode op zichzelf beschouwd nog niet zeer ernstig is — slechts ruim 1 pCt. van de totale omzetten op lopende rekening —, dit tekort niettemin een voortzetting betekent van de sedert 1952 optredende tendentie. Opmerkelijk is hierbij vooral de daling, welke valt te constateren bij een vergelijking van het resultaat over de eerste helft van 1956 met de tweede helft van 1955. Hierin is nl. een verschil in ongunstige zin gelegen met de ervaringen van de afgelopen jaren, toen het resultaat over een eerste halfjaar doorgaans ongeveer gelijk was aan het resultaat over het daaraan voorafgaande semester.

Deze ontwikkeling spreekt nog sterker, wanneer men niet de kascijfers doch de transactiecijfers vergelijkt. Op transactiebasis beliepen de overschotten in de beide halve jaren van 1955 nl. resp. ca. f. 350 mln. en f. 550 mln., terwijl, zoals uit het voorgaande valt af te leiden, over de eerste helft van 1956 een tekort van f. 200 à f. 250 mln. moet zijn opgetreden. Van bepaalde ongunstige factoren van bijzondere aard is niets gebleken, zodat de Minister dan ook meent tot de conclusie te moeten komen, dat de omslag van de lopende rekening in de betalingsbalans geheel valt toe te schrijven aan binnenlandse factoren. Daarbij heeft, zoals gezegd, vooral de stijging van de particuliere consumptie en van de investeringen in vaste activa een rol gespeeld.

Na de beschouwing omtrent de lopende rekening wijdt de nota aandacht aan de kapitaalrekening. Deze blijkt in de eerste helft van 1956 een tekort te hebben opgeleverd van f. 257 mln. Van dit tekort valt f. 175 mln.

BETALINGSBALANS VAN NEDERLAND
 Samenvatting van de door De Nederlandsche Bank geregistreerde betalingen a)
 (in miljoenen guldens)

Ontvangsten	Totaal			Goud en convertibele valuta's b)			E.B.U.-valuta's			Overige valuta's		
	1e half-jaar 1955	2e half-jaar 1955	1e half-jaar 1956	1e half-jaar 1955	2e half-jaar 1955	1e half-jaar 1956	1e half-jaar 1955	2e half-jaar 1955	1e half-jaar 1956	1e half-jaar 1955	2e half-jaar 1955	1e half-jaar 1956
<i>Lopende rekening</i>												
Goederenuitvoer	4.484	5.044	5.059	427	502	473	3.607	4.018	4.061	450	524	525
Particulier dienstenverkeer	1.391	1.564	1.537	283	307	289	1.068	1.196	1.224	40	61	24
Coupons, dividenden en andere kapitaalopbrengsten	335	398	367	72	86	76	188	180	230	75	132	61
Niet gerubriceerde kleine betalingen	—	—	39	—	—	5	—	—	22	—	—	12
	6.210	7.006	7.002	782	895	843	4.863	5.394	5.537	565	717	622
<i>Totale rekening</i>												
Overschot of tekort (—) op lopende rekening	84	218	—168	—300	—300	—411	355	486	215	29	32	28
Particulier kapitaalverkeer	—2	23	—175	255	268	44	—232	—223	—166	—25	—22	—53
ECA/MSA-hulp (schenking)	—11	6	7	—11	12	7	—	—	—	—	—	—
Deviezenomzettingen	—	—	—	256	6	404	—294	—116	—452	38	—6	48
	71	247	—336	200	96	44	—171	147	—403	42	4	23
<i>Uitgaven</i>												
Goederenimport	5.387	5.911	6.151	960	1.068	1.106	3.980	4.323	4.587	447	520	458
Dienstenverkeer:												
a. particulier	508	667	657	67	79	73	393	503	524	48	85	60
b. Overheid (netto)	4	30	44	24	27	17	29	20	45	9	37	16
Coupons, dividenden en andere kapitaalopbrengsten	235	180	270	79	75	89	106	62	129	50	43	52
Niet gerubriceerde kleine betalingen	—	—	48	—	—	3	—	—	37	—	8	8
Saldo (tekort —)	84	218	—168	—300	—300	—411	355	486	215	29	32	28
	6.210	7.006	7.002	782	895	843	4.863	5.394	5.537	565	717	622
Aflossing op ontvangen langlopende overheidskredieten	230	29	55	229	29	55	1	—	—	—	—	—
Overig overheidskapitaal en overheidsbijdragen	29	18	42	—	—	—	—	3	—	29	21	42
Geconsolideerde vorderingen voortvloeiend uit betalingsakkoorden	—	27	8	—	—	—	—	—	—	—	27	8
Vermeerdering of vermindering (—) van:												
a. goudvoorraad	31	231	—44	31	231	—44	—	—	—	—	—	—
b. deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank	78	—177	—313	5	—203	—30	68	14	—263	5	12	—20
c. deviezenvoorraad deviezenbanken	141	119	68	55	39	63	104	136	140	18	—56	9
	71	247	—336	200	96	44	—171	147	—403	42	4	23

a) Eerste halfjaar 1956 voorlopige cijfers.

b) De groep der convertibele valuta's omvat U.S.-dollars, vrije Zwitserse franken en vrije guldens.

toe te schrijven aan de particuliere sfeer en f. 82 mln. aan de overheids sfeer. Het tekort in de particuliere sfeer is geheel veroorzaakt door kredietverlening op korte termijn. Het totaal van het kapitaalverkeer op lange termijn leverde daarentegen een klein overschot op. Opvallend is in deze sector, dat de verkoop van Nederlandse effecten naar het buitenland in de eerste helft van 1956 aanzienlijk geringer was dan in 1955. Daartegenover stond, dat in 1956 geen buitenlandse emissies op de Nederlandse kapitaalmarkt werden toegelaten, terwijl de verkoop van buitenlandse effecten een stijging te zien gaf. Het totaal van het resultaat op lopende rekening en dat van de kapitaalrekening heeft geleid tot een afneming van de deviezenreserves in de eerste helft van 1956 van f. 425 mln., waarvan f. 357 mln. ten laste kwam van de reserves van De Nederlandsche Bank, terwijl ook de deviezenvoorraden van deviezenbanken terugliepen en wel met f. 68 mln.

De nota bespreekt vervolgens nader de invloed van de verlening van kredieten op korte termijn aan het buitenland. De verschillende vormen van korte kredietverlening — verschil tussen kas- en transactiecijfers van de lopende rekening, de post „korte kredieten” uit de kapitaalrekening en de mutaties van de deviezenreserves van deviezenbanken — tezamen blijken volgens de nota in de eerste helft van 1956 een aanzienlijk kleinere belasting voor de Nederlandse betalingsbalans te hebben betekend dan in de beide semesters van 1955. Het totaal dezer kredietverlening bedroeg nl. in de drie halve jaren achtereenvolgens f. 225 mln., f. 436 mln. en f. 90 mln. De

Minister concludeert dan ook, dat, hoewel een teruggang met f. 357 mln. van de goud- en deviezenreserves van De Nederlandsche Bank op zichzelf wellicht nog niet als zeer ernstig zou kunnen worden aangemerkt, de situatie aanzienlijk ongunstiger is dan in 1955, toen per saldo de reserves van De Nederlandsche Bank ongeveer gelijk bleven; dit geldt temeer, indien men rekening houdt met de ontwikkeling van het totaal der korte kredietverlening. Daarbij komt nog dat ook reeds bij gelijkblijvende reserves een achteruitgang zou zijn opgetreden in verhouding tot het totale lopende verkeer met het buitenland. Reeds uit dezen hoofde zou dus eerder een stijging van de deviezenvoorraden gewenst zijn geweest, terwijl bovendien in de huidige periode van hoogconjunctuur een extra reservevorming zou dienen plaats te vinden met het oog op een mogelijke teruggang van de conjunctuur. Een en ander maakt het volgens de Minister dringend gewenst, dat het tekort op lopende rekening weer spoedig een einde neemt en zelfs omslaat in een zeker overschot. Dit laatste is zowel noodzakelijk met het oog op een versterking van de goud- en deviezenreserves als ter financiering van de voor ons land essentiële kapitaalexport (o.a. aflossing van overheidsschuld). Het zal dan ook noodzakelijk zijn, dat voorlopig het accres der binnenlandse bestedingen achterblijft bij dat der nationale produktie.

Na de beschouwing omtrent het betalingsbalansresultaat in zijn geheel gaat de nota in op de valutaire samenstelling van het betalingsverkeer. De lopende

rekening in de convertible sector alleen vertoonde in de eerste helft van 1956 een tekort van f. 411 mln., waartegenover een overschot stond in de E.B.U.-sector ad f. 215 mln. Desondanks blijkt, dat de voorraad goud en convertibele valuta's van De Nederlandsche Bank nagenoeg constant is gebleven. De daling, welke in de totale reserves optrad moet voornamelijk worden toegeschreven aan de E.B.U.-valuta's. Dit is vooral een gevolg van de omzettingen van niet-convertibele valuta's in goud en convertibele valuta's in de eerste helft van 1956, welke omzettingen aanmerkelijk hoger zijn geweest dan in de beide halve jaren van 1955. Deze gunstige ontwikkeling is voornamelijk toe te schrijven aan het feit, dat afdekkingen in goud en dollars door derde landen, alsmede omzettingen via de Nederlandse valutamarkt door niet-ingezetenen, een belangrijke stijging te zien gaven. De omzettingmogelijkheid van dollars in niet-convertibele valuta's op onze valutamarkt was in het eerste halfjaar 1956 aantrekkelijk door een bepaalde verhouding tussen de koersen op de Nederlandse officiële valutamarkt en die in het buitenland. Door de inmiddels ingetreden daling van de koers van sterling tegenover de dollar op de buitenlandse markten zijn bedoelde transacties sindsdien niet meer op de Nederlandse markt tot stand gekomen. Dit toont aan, dat deze bron voor financiering van het tekort op lopende rekening in de convertibele sfeer van zeer labiele aard is en dat hierop in de toekomst dus niet mag worden gerekend.

Terzijde wordt in de nota enige aandacht besteed aan de betekenis van de E.B.U.-resultaten, zoals deze maandelijks worden gepubliceerd, voor de beoordeling van de reële betalingsbalansontwikkeling. Zoals bekend had Nederland in de maanden april, mei en juni zeer grote tekorten in de E.B.U. Deze werden echter in hoofdzaak veroorzaakt door de genoemde deviezenomzettingen en vormden dus in zoverre geen reële achteruitgang van onze betalingsbalanspositie; in feite hadden zij zelfs een kwalitatieve verbetering ten gevolge.

The favorite shoe of the well-dressed Englishman
Barratt's. Exclusief bij *Bata*

(Advertentie)

De valutaire samenstelling van de betalingsbalans overziende komt de Minister tot de conclusie, dat deze zich wederom in ongunstige zin heeft ontwikkeld. Het lopende tekort in de convertibele sector is relatief sterk toegenomen, zodat een afnemende juist van de goudvoorraad en het convertibele bestanddeel der deviezenreserves dreigt. De ontwikkeling van de samenstelling der deviezenreserves in het derde kwartaal van 1956 bevestigt dit. Herstel van de volledige convertibiliteit der valuta's blijft dan ook volgens de nota voor Nederland ten zeerste gewenst.

In het laatste hoofdstuk van de nota wordt een opsomming gegeven van de vorderingen, die zowel eenzijdig door Nederland als in internationaal verband werden gemaakt op de weg naar een grotere vrijheid van het internationale betalingsverkeer, alsmede een overzicht van het huidige deviezenregime. Wat de vorderingen in internationaal verband betreft moet de Minister tot zijn spijt constateren, dat deze sedert het begin van 1956 zeer gering zijn geweest. Gezien de interne en de externe economische ontwikkeling in een aantal Westeuropese landen, in het bijzonder in het Verenigd Koninkrijk, behoeft dit overigens niet te verbazen. Dit betekent inmiddels dat de mogelijkheden tot verdere eenzijdige verruimingen door Nederland beperkt blijven. Niettemin is het mogelijk gebleken enige nieuwe faciliteiten en verruimingen tot stand te brengen. De Minister hoopt, dat dit streven niet in de naaste toekomst zal behoeven te worden geremd door een verdere achteruitgang van onze totale betalingsbalanspositie.

Het Verenigd Koninkrijk en de gemeenschappelijke Europese markt

Verleden jaar juni kwamen de vertegenwoordigers van de zes landen van het „kleine Europa” te Messina bijeen en besloten een werkgroep te Brussel in te stellen ter bestudering van de mogelijkheid om tot grotere Europese samenwerking te geraken op het gebied van vervoer en energievoorziening en een gemeenschappelijke markt.

Het Verenigd Koninkrijk werd uitgenodigd deel te nemen aan de bijeenkomsten van de werkgroep en nam deze uitnodiging na enige aarzeling aan. Engeland verklaarde zich bereid — zonder verplichtingen zijnerzijds — de veelzijdige problemen onder de loep te nemen, die ongetwijfeld als een gevolg van de arbeid van de Brusselse werkgroep naar voren zouden komen. Voorts had het Verenigd Koninkrijk een waarschuwend stem laten horen ten opzichte van de moeilijkheden, verbonden aan een eventuele Engelse deelneming aan een gemeenschappelijke markt en die verband houden met zijn geografische ligging en zijn betrekkingen met het Gemenebest.

In april jl. werden de zes landen het eens over verschillende van de voornaamste punten van het plan voor een Europese markt. Men stelde voor, dat er een periode van twaalf jaar — eventueel te verlengen tot 15 jaar — zal

moeten verlopen tussen ondertekening van een verdrag en de volledige inwerkingtreding van de tolunie. Gedurende deze overgangperiode dienen de douanetarieven en quotabeperkingen tussen de zes landen geleidelijk geheel te worden afgeschaft. Na de overgangperiode is het de bedoeling, dat het handelsverkeer tussen deze zes landen geheel ongehinderd en zonder betaling van invoerrechten plaatsvindt en een gemeenschappelijk douanetarief wordt ingesteld ten aanzien van derde landen.

Het is voorts de bedoeling speciale maatregelen te treffen voor landbouw- en zuivelprodukten, aangezien er in de zes landen thans bijzondere regelingen bestaan ten einde de landbouw te beschermen. Tevens is men van plan een gemeenschappelijk investeringsfonds te vormen. De gemeenschappelijke markt zal moeten leiden tot specialisering en goedkopere produktie, hetgeen mogelijk wordt gemaakt door een eigen afzetgebied van ruim 160 miljoen zielen. Een intergouvernementeel comité zal de tolunie beheren en volmacht hebben ervoor zorg te dragen, dat vrije concurrentie niet teniet wordt gedaan door subsidies, kartels of andere discriminerende praktijken.

Andere Europese landen bleken ook belangstelling te

hebben voor de eventueel op te richten tolonie en een speciale werkgroep van de Organisatie voor Europese Economische Samenwerking werd belast met bestudering van de mogelijke vorm en wijze van samenwerking op multilaterale basis tussen de douane-unie van de zes landen en de O.E.E.S.-landen, die hieraan geen deel nemen. Het werd nl. door de O.E.E.S. wenselijk geacht, dat er een samengaan op zo breed mogelijke basis tot stand zal komen tussen de eventuele tolonie en de overige O.E.E.S.-landen.

Het denkbeeld heeft in Engeland in de laatste maanden veld gewonnen, dat een niet-toetreden tot de gemeenschappelijke markt, het Verenigd Koninkrijk op het Continent geheel zou isoleren.

Volledige deelneming aan de beoogde tolonie, d.w.z. aanvaarding van dezelfde voordelen en verplichtingen als de zes landen van het Schuman-plan, is voor Engeland niet doenlijk. Engeland is niet bereid een supranationale constructie te aanvaarden en heeft zich steeds verzet tegen toetreding tot organisaties, die door een boven-nationale autoriteit worden beheerd. Ten tweede, een gemeenschappelijk douanetarief met de andere zes landen zou een einde betekenen van het systeem van „imperial preferences”.

Er wordt echter overwogen om, gebaseerd op de gemeenschappelijke markt van de zes landen van het „kleine Europa”, een vrijhandelsgebied te scheppen, waartoe dan Engeland en andere Europese landen kunnen behoren. In dat geval zou Engeland zijn douanetarief t.a.v. de handel met de gemeenschappelijke markt geleidelijk over een periode verminderen en uiteindelijk afschaffen, terwijl het het recht behoudt zelf zijn tarieven te bepalen wat betreft het handelsverkeer met derde landen. Dit zou voor Engeland dus een tweede systeem van voorkeursrechten betekenen, naast het bestaande „imperial preference”-stelsel. Natuurlijk zouden in Engeland geïmporteerde goederen bestemd voor doorvoer naar de tolonie moeten worden voorzien van certificaten van herkomst, indien het Engelse invoerrecht op deze goederen minder zou bedragen dan dat van het tolgebied.

Een dergelijke samenwerking zou Engeland zeer zeker ten goede komen. Het betekent weliswaar grotere concurrentie voor de Britse industrie, doch aan de andere kant grotere expansiemogelijkheden met een afzetgebied (met inbegrip van Engeland) van ruim 200 miljoen zielen.

De Britse Regering schijnt thans actieve samenwerking voor te staan. De Kanselier van de Schatkist, de heer Macmillan, heeft te Washington na de vergadering van het I.M.F. gesproken met de aldaar eveneens aanwezige vertegenwoordigers van Gemeenebest-landen over plannen voor samenwerking met een Westeuropese tolonie.

Na zijn terugkeer in het Verenigd Koninkrijk heeft de heer Macmillan op een persconferentie medegedeeld, dat hij aangenaam was getroffen, doordat de Gemeenebest-landen hierop in eerste instantie gunstig hadden gereageerd. Hij zei voorts, dat ofschoon de Britse Regering overtuigd was van de grote mogelijkheden, die het plan voor een vrijhandelszone voor Engeland inhield, er nog geen definitieve beslissing was genomen. Een beslissing was alleen mogelijk nadat alle betrokken partijen, zoals de Britse nijverheid en de vakunies en het gehele Gemeenebest, hierin waren gekend. Minister Macmillan legde er de nadruk op, dat de Gemeenebest-landen, welke voornamelijk landbouw- en zuivelproducten uitvoeren, geen nadeel zouden ondervinden, omdat deze producten van de regelingen van de tolonie zullen worden uitgesloten. Fabrikaten afkomstig uit het Gemeenebest zouden na de

overgangperiode inderdaad geen voorkeursrecht meer genieten vis-à-vis de leden van het vrijhandelsgebied, maar zouden nog steeds een gunstige positie in de Britse markt behouden t.a.v. derde landen.

Indien Engeland geen deel zou nemen aan het voorgestelde vrijhandelsplan, dan zouden, aldus Minister Macmillan, de afzetmogelijkheden in Europa aanmerkelijk worden verminderd. Indien de Europese markt een hecht geheel zou worden, betekent dit voor het Gemeenebest een uitbreiding van zijn afzetgebied en een bron voor kapitaal voor investeringen. Bovendien zou Engeland nog steeds het recht hebben invoerrestricties in te voeren in geval een ongunstige betalingsbalans dit zou vereisen. Hij voegde eraan toe, dat er van een definitief plan nog geen sprake kan zijn, totdat de werkgroep van de O.E.E.S. een aantal technische moeilijkheden heeft bestudeerd. Indien men zou moeten kiezen tussen Europa en het Gemeenebest, zou de keuze vanzelfsprekend op het Gemeenebest vallen.

De Minister van Handel, de heer Peter Thorneycroft, voegde eraan toe, dat in het beoogde vrijhandelsstelsel alle fabrikaten vrij van invoerrechten zouden zijn en er slechts geringe mogelijkheid zou zijn hierop uitzondering te maken. Ofschoon andere landen van het Gemeenebest (via Engeland) kunnen toetreden tot het vrijhandelsgebied, wakte de Minister de indruk, dat hiertoe weinig kans bestond.

De Britse Regering is nu bereid actief deel te nemen aan de Europese plannen, maar veel zal afhangen van de opinie van het publiek en men is er veelal tegen, het idee van het nog bestaande systeem van voorkeurstarieven voor leden van het oude imperium te verzwakken. Zoals een Lagerhuislid recentelijk opmerkte, zijn er nog steeds mensen, die vinden, dat het Gemeenebest de beste plaats voor een gemeenschappelijke markt is. Aan de andere kant zal uitsluiting van landbouwproducten van de algemene regelingen van het vrijhandelsplan waarschijnlijk aan de bezwaren van velen tegemoetkomen. Er zijn nog vele technische moeilijkheden uit de weg te ruimen — en er zijn op het eerste gezicht nog heel wat problemen. Toch ziet het ernaar uit, dat de Britse Regering, indien zij de Gemeenebest-landen over werkelijke en vermeende bezwaren kan laten heenstappen, zich inderdaad zeer ernstig zal bezinnen omtrent de vraag of het niet een daad van wijs beleid is aan het vestigen van een vrije markt mee te werken en of het niet kortzichtig zou zijn zich — indien deze vrije markt inderdaad tot stand komt — hiervan te isoleren.

Londen.

F. I. H. VOS, B. Sc. (econ.), A.A.C.C.A.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De weekstaat van De Nederlandsche Bank per 8 oktober gaf weer eens een treffend staaltje van de huidige geldkrapte te zien. De rekening-courantkredieten en in disconto genomen wissels bedroegen nl. tezamen f. 410 mln., of slechts weinig minder dan de credit-saldi der banken bij deze instelling ad f. 436 mln. De bij de Centrale Bank krachtens de kaspercentage-regeling geblokkeerde banktegoeden — die renteloos zijn — waren derhalve praktisch geheel gefinancierd door bij deze bank zelf — maar dan tegen een fikse rentevergoeding — krediet op te nemen. Hierdoor wordt nog eens duidelijk geïllustreerd, dat genoemde regeling t.a.v. de kredietverlening der banken niets verbiedt of gebiedt, doch in wezen slechts inhoudt, dat een boete wordt geheven in het geval de

kasmiddelen der banken, door welke oorzaak ook, een bepaalde rode lijn onderschrijden.

De daling van de deviezenvoorraad van De Nederlandsche Bank, die in het reeds verstreken deel van 1956 te constateren was, en die een van de oorzaken van de geldmarktcrisis vormde, blijkt volgens de gepubliceerde gegevens inderdaad — zoals reeds was gevreesd — het gevolg te zijn van een ongunstige betalingsbalansontwikkeling, en dus niet van een verschuiving van deviezen van de Centrale Bank naar de handelsbanken. Over het eerste halfjaar 1956 was zowel de lopende rekening als de kapitaalrekening negatief, nl. met f. 168 mln. resp. f. 250 mln. Het eerste wordt in de Deviezennota toegeschreven aan het feit, dat de binnenlandse bestedingen de binnenlandse produktie overtroffen, in welk verband speciaal wordt gewezen op de stijging van de particuliere consumptie, en de investeringen in vaste activa. T.a.v. het tweede punt wordt in de nota gewezen op een sterke uitbreiding (in het eerste halfjaar 1956 met f. 200 mln.) van de kredieten op korte termijn aan het buitenland; hierbij wordt gewezen op kredieten verstrekt door Nederlandse banken ter financiering van de handel tussen derde landen onderling en bedrijfskredieten aan het buitenland. In geldmarktcringen wordt in dit verband nogal eens over kredieten aan Duitse en Amerikaanse debiteuren gesproken.

Met ingang van 11 oktober werd de prolongatierente verhoogd van $3\frac{1}{4}$ tot $3\frac{3}{4}$ pCt. Voor de geldmarkt vormde dit niet bepaald een schokkende gebeurtenis. Speelde deze vorm van effectenkrediet vroeger (vóór 1914!) een belangrijke rol, tegenwoordig sleept zij een moeizaam bestaan voort, in hoofdzaak beperkt tot leerboekjes uit de oude doos. De term prolongatie leeft voorts in het zgn. prolongatieverbod, dat echter niet vnl. op de toch al bijkans uitgestorven prolongaties betrekking heeft, doch in de praktijk veeleer het verlenen van rekening-courantkrediet voor het verrichten van effectenaankopen treft, althans betreft.

De kapitaalmarkt.

De aandelenmarkt kwam ook de afgelopen week niet in beweging. De laatste weken zijn verscheidene uitschieters te constateren geweest, die echter geen blijvertjes bleken. Zo was deze week het aandeel Hoogovens op retour na een ontkenning van het gerucht, dat er bij een Duitse dochter een belangrijke dividendverhoging op komst zou zijn.

Het, in de jongste Deviezennota onthulde, feit, dat in het eerste halfjaar 1956 voor slechts f. 66 mln. aan binnenlandse effecten (lees: vnl. Koninklijke) naar het buitenland verhuisde, tegen f. 238 mln. resp. f. 259 mln. in het eerste en tweede halfjaar 1955, had ten gevolge, dat de Nederlandse aandelenbeleggers dit jaar, anders dan in 1955, niet meer zwommen in de door dergelijke verkopen vrijkomende geldmiddelen. Het ontbreken van deze motor voor koersstijgingen is reeds geruime tijd duidelijk in het gehele marktbeeld te constateren; sinds het weggeven van deze stroom van nieuw Amerikaans bloed is het eigenlijk voortdurend kwakkelen met de Amsterdamse aandelenmarkt geweest.

De Amerikaanse beleggers houden, volgens een opmerking van de president van de New York Stock Exchange, momenteel voor een waarde van ca. \$ 500 mln. aandelen Koninklijke aan. Gezien dit cijfer is het niet verwonderlijk, dat New York tegenwoordig de hoofdmarkt voor dit fonds is en dat Nederlandse koers ervan zich naar de New Yorkse richt. Dit aanpassingsproces

gaat echter — in tegenstelling met de situatie vóór het najaar 1955 — het laatste jaar niet meer gepaard met een grote stroom van geldmiddelen (deviezen) resp. effecten her- resp. derwaarts over de Oceaan.

Op de obligatiemarkt was de $4\frac{1}{4}$ pCt. emissie Haarlem tot vele verbazing een groot succes; op de inschrijvingen zal een belangrijke reductie worden toegepast. Dit bericht gaf kennelijk de vroege vaders van andere gemeenten moed; er werd tenminste weer een nieuwe $4\frac{1}{4}$ pCt. gemeente-uitgifte van het standaardtype aangekondigd, nl. f. 10 mln. Rotterdam. Voorts gaat ook de provincie Noordholland het met f. 5 mln. van dergelijke obligaties wagen.

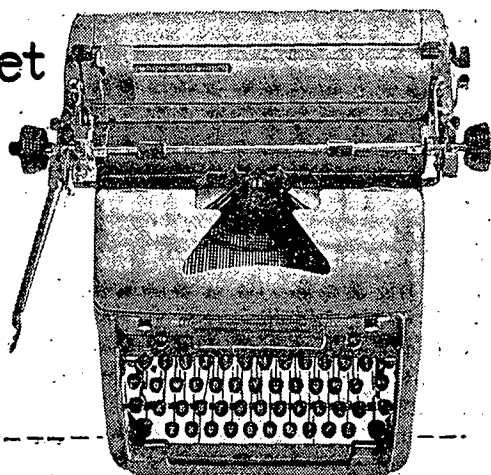
Hoewel de grote geldgevers nog steeds niet overvloedig in hun voor nieuwe belegging beschikbare middelen zitten, komen er in de onderhandse sfeer toch regelmatig transacties tot stand. Een voorbeeld hiervan vormde het bericht, dat de Chemische Fabriek Naarden onlangs een dergelijke lening, groot f. $1\frac{1}{2}$ mln., met een looptijd van 15 jaar, afsloot tegen een rente van $4\frac{3}{4}$ pCt. per jaar.

Vol verwachting, gemengd met een tikkeltje vrees, zien ook op het terrein van de kapitaalmarkt velen uit naar de komende faits et gestes van de nieuwbenoemde Minister van Financiën, die de naam heeft nogal links georiënteerd te zijn. Mocht deze linksheld zich uiten in een op renteverlaging gerichte politiek — daarbij de voetsporen van 's Ministers roemruchte voorganger, Prof. Lieftinck drukkend — dan is er, mocht deze politiek succes hebben, eerder aanleiding voor optimisme dan voor pessimisme bij, ederen, die thans over effecten beschikken. Een aanmerkelijke daling van de rentestand zou immers de obligatiehouders, en van de weeromstuit wellicht ook de aandelenbeleggers, flinke koerswinsten in de schoot werpen. Gedurende de verslagweek was echter op de obligatiemarkt van een algemene koersstijging op grond van dergelijke verwachtingen nog niets te bespeuren.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	28 sept. 1956	5 okt. 1956	12 okt. 1956
Algemeen		215,1	215,4	216,5
Internat. concerns		290,6	291,5	294,0
Industrie		163,3	164,6	165,4
Scheepvaart		176,9	175,9	177,1
Banken		139,5	137,9	135,1
Indon. aand.		107,3	105,9	105,2
Aandelen				
Kon. Petroleum		805½	804%	817½
Unilever		402¼	400%	405%
Philips		282¼	289%	286
A.K.U.		248	248%	249
Kon. N. Hoogovens		330	343½	335
Van Gelder Zn.		217	224%	220
H.A.L.		200	197	197½
Amsterd. Rubber		76½	75%	75
H.V.A.		100%	99%	98%
Staatsfondsen				
2½ pCt. N.W.S.		72	71%	69½
3-3½ pCt. 1947		91%	90%	91
3¼ pCt. 1955 I		88%	88½	88%
3 pCt. Grootboek 1946		88%	88¼	88½
3 pCt. Dollarlening		94%	94½	95%
Diverse obligaties				
3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...		93%	93	93
3¼ pCt. Bk. v. Ned. Gem. 1954 II/III		85¼	85½	85%
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen		91%	92½	92
3½ pCt. Philips 1948		94%	94¼	94%
3¼ pCt. Westl. Hyp. Bank		88	87	87

van **a**
tot en met **Z** je van het

Smith Corona schrijfmachines

Leverbaar in elektrische-, portable- en standaard-
uitvoeringen. Keuze uit diverse schriftsoorten en
wagendbreedtes. Vraagt demonstraties bij de bonafide
kantooromachinehandel.

N.V.

Importrice: J. A. J. Risseeuw's Handelsonderneming N.V. Kon. Emmakade 192-193, Den Haag

Laat U zich
eens mondeling
of schriftelijk
inlichten inzake
de merites van

E.-S.B.

als publiciteits-
medium.

Dit verplicht
uiteraard tot
niets en ver-
schaft inzicht
in belang-
wekkende
perspectieven.

Advertentie-
afdeling

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE
BERICHTEN**

Postbus 42
Schiedam
Tel. 01800-69300

N.V. STOOMSPINNERIJ „TWENTHE”

Gevestigd te Almelo.

UITGIFTE van

f 1.145.000,- aandelen aan toonder,
in stukken van f 500,- nominaal, ten volle delende in de
resultaten van het boekjaar 1957 en volgende boekjaren.

De ondergetekende bericht, dat zij de inschrijving op bovenvermelde
aandelen, uitsluitend voor houders van claims,

TOT DE KOERS VAN 100 pCt.

openstelt op

dinsdag, 23 oktober 1956

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur

te Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage, Almelo, en Arnhem bij

De Twentsche Bank N.V.

te Amsterdam bij de Heren

Dudok van Heel & Co.

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 12 oktober 1956.

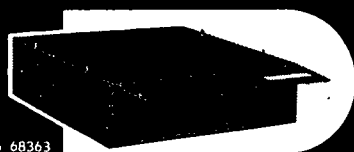
Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van in-
schrijving verkrijgbaar.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Amsterdam, 12 oktober 1956.

Het perfecte Opbergstelsel!

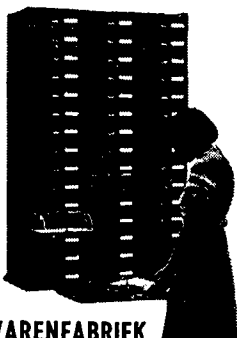
stofdrije stapelbrievenhouders, automatische 'slep'.

Order No. 68363

- * Stofdrije opberging
- * Onberispelijk archief
- * Solide uitvoering
- * Ruimte besparing
- * Patentsluiting
- * Prettig hanteerbaar
- * Kasten of rekken overbodig
- * Gemakkelijk uit te breiden
- * Direct verplaatsbaar
- * Aangename, rustige aanblik

PAPIERWARENFABRIEK A. AMBAUM-STEYL

Kenzenstraat 8 - Postbox 8 - Steyl (L)
Telefoon 04706-837

PROVINCIE ZUID-HOLLAND

Uitgifte van f 5.000.000,-

4 1/4 % 30-jarige obligatiën 1956
(TWEDE LENING)

in stukken aan toonder van f 1.000,- nominaal.

De ondergetekenden berichten dat zij de inschrijving op bovenvermelde obligatiën openstellen bij hun kantoren te **AMSTERDAM, ROTTERDAM, 's-GRAVENHAGE** en **UTRECHT**, voor zover aldaar gevestigd, alsmede te Amsterdam bij de Heren **Beels & Co.** - De **Clercq & Boon Hartsinck** en te 's-Gravenhage bij de Heren **Heldring & Pierson** op **WOENSDAG, 24 OKTOBER 1956** van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur **TOT DE KOERS VAN 100 %** op de voorwaarden van het prospectus d.d. 16 oktober 1956.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de kantoren van inschrijving verkrijgbaar.

R. MEES & ZOONEN - PIERSON & CO - VLAER. & KOL
Rotterdam
Amsterdam 16 oktober 1956
Utrecht

vacatures

CONCERN MET CULTUURBELANGEN IN INDONESIË

zoekt voor een harer suikerfabrieken op Java een

BOEKHOUDER

Diploma H.B.S.-A of B + M.B.A. of M.O. of S.P.D., alsmede enige jaren praktijk vereist.

Gedacht wordt aan een functionaris, niet beneden de 40 jaar, die zich met de leiding van de boekhouding kan belasten. Ervaring in de behandeling van arbeidsaangelegenheden in Indonesië strekt tot aanbeveling.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met uitvoerige inlichtingen aangaande opleiding, ervaring en levensloop te richten onder lett. HSM aan Nijgh & Van Ditmar, Advertentiebureau, Rotterdam.

De Nederlandsche Jeugdherberg Centrale

vraagt voor spoedige indiensttreding wegens vertrek van een huidige functionaris een

Hoofd afdeling Exploitatie en financiën

Vereisten: Bij voorkeur bedrijfseconomische scholing. In staat leiding te geven.

Schriftelijke sollicitaties te richten aan het Bestuur van de Ned. Jeugdherberg Centrale, Prof. Tulpstraat 4-6 te Amsterdam.

R E B

RAADGEVEND EFFICIENCY BUREAU

te Amsterdam zoekt een

JONG STATISTICUS

of een in de statistiek geïnteresseerd wiskundige, ingenieur of econoom, die bereid is zich te verdiepen in de statistische zijde van bedrijfsorganisatorische vraagstukken.

Brieven met pasfoto en uitvoerige inlichtingen te richten onder letter C/1/37 aan het

RAADGEVEND EFFICIENCY BUREAU

Ir P. H. Bosboom en F. C. M. Hegener
Joh. Vermeerstraat 20, Amsterdam.

HET ANTWOORD

op de enorme technische en economische vooruitgang van Europa, geeft Remington Rand door volkomen nieuwe hulpmiddelen ten dienste te stellen van het Europese zakenleven, de wetenschap alsmede van overheidsdiensten en -instellingen.

Van 19 October 1956 af staat Remington Rand UNIVAC - de eerste en verreweg de meest veelzijdige elektronische informatie-verwerkende installatie ter wereld, ten dienste van Europa.

Het nieuwe UNIVAC Europa Centrum in Frankfurt a.M., voert tegen vaste tarieven opdrachten uit, teneinde problemen op te lossen, welke tot nu toe onoplosbaar waren op grond van te grote ingewikkeldheid of te hoge kosten. Remington Rand biedt zonder enige kapitaalsinvestering tevens een veel doelmatiger en economischer systeem voor het verwerken van grote hoeveelheden gegevens.

M. N. RAND

Executive Vice President
Remington Rand
Division of Sperry Rand Corporation

Remington Rand
UNIVAC®

DE EERSTE EN ENIGE VOLLEDIGE ELECTRONISCHE COMPUTER SYSTEMEN, WELKE
VOOR UNIVERSELE DAGELIJKSE TOEPASSING, IN SERIE WORDEN VERVAARDIGD.